

2

Αποκάλυψη 2:1 Προς τον άγγελο της εκκλησίας, που είναι στην Έφεσο, γράψε: Αυτά λέει εκείνος που κρατάει τα επτά αστέρια στο δεξί του χέρι, που περπατάει στο μέσον των επτά χρυσών λυχνιών·

2 Ξέρω τα έργα σου, και τον κόπο σου, και την υπομονή σου, και ότι δεν μπορείς να υποφέρεις τούς κακούς· και δοκίμασες αυτούς που λένε ότι είναι απόστολοι, και δεν είναι· και τους βρήκες όχι γνήσιους.

3 Και υπέφερες, και έχεις υπομονή και για το όνομά μου κοπίασες, και δεν απέκαμες.

4 Όμως, έχω κάτι εναντίον σου, επειδή άφησες την πρώτη σου αγάπη.

5 Θυμήσου, λοιπόν, από τα πρώτα έργα· ειδάλλως, έρχομαι σε σένα γρήγορα, και θα κινήσω τη λυχνία σου από τον τόπο της, αν δεν μετανοήσεις.

6 Έχεις, όμως, τούτο, ότι μισείς τα έργα των Νικολαϊτών, τα οποία μισώ και εγώ.

7 Όποιος έχει αυτί, ας ακούσει τι λέει το Πνεύμα προς τις εκκλησίες. Σ' αυτόν που νικάει, θα του δώσω να φάει από το ξύλο της ζωής, που είναι στο μέσον του παραδείσου του Θεού.

8 Και προς τον άγγελο της εκκλησίας των Σμυρναίων, γράψε: Αυτά λέει ο πρώτος και ο τελευταίος, που έγινε νεκρός και έζησε·

9 Ξέρω τα έργα σου και τη θλίψη σου, (είσαι, όμως, πλούσιος), ξέρω και τη βλασφημία αυτών που λένε για τον εαυτό τους ότι είναι Ιουδαίοι, και δεν είναι, αλλά είναι συναγωγή τού σατανά.

10 Μη φοβάσαι τίποτε από όσα πρόκειται να πάθεις πρόσεξε, ο διάβολος πρόκειται να βάλει μερικούς από σας σε φυλακή, για να δοκιμαστείτε· και θα έχετε θλίψη δέκα ημερών. Γίνε πιστός μέχρι θανάτου, και θα σου δώσω το στεφάνι της ζωής.

11 Όποιος έχει αυτί, ας ακούσει τι λέει το Πνεύμα προς τις εκκλησίες. Αυτός που νικάει δεν θα αδικηθεί από τον δεύτερο θάνατο.

12 Και προς τον άγγελο της εκκλησίας στην Πέργαμο, γράψε: Αυτά λέει εκείνος που έχει τη δίστομη, την κοφτερή ρομφαία:

13 Ξέρω τα έργα σου, και πού κατοικείς, όπου είναι ο θρόνος τού σατανά και κρατάς το όνομά μου, και δεν αρνήθηκες την πίστη μου, και στις ημέρες κατά τις οποίες υπήρχε ο Αντίπας, ο πιστός μου μάρτυρας, που φονεύθηκε κοντά σας, όπου κατοικεί ο σατανάς.

14 Έχω, όμως, λίγα εναντίον σου, επειδή έχεις εκεί κάποιους που κρατούν τη διδασκαλία τού Βαλαάμ, ο οποίος δίδασκε τον Βαλάκ να βάλει σκάνδαλο μπροστά στους γιους Ισραήλ, ώστε να φάνε ειδωλόθυτα και να πορνεύσουν.

15 Έτσι κι εσύ, έχεις μερικούς που κρατούν τη διδαχή των Νικολαϊτών· το οποίο μισώ.

16 Μετανόησε· ειδάλλως, έρχομαι σε σένα γρήγορα, και θα πολεμήσω εναντίον τους με τη ρομφαία του στόματός μου.

17 Όποιος έχει αυτί, ας ακούσει τι λέει το πνεύμα προς τις εκκλησίες. Σ' αυτόν που νικάει, θα του δώσω να φάει από το μάννα που είναι κρυμμένο, και θα του δώσω μια ψήφο λευκή, και επάνω στην ψήφο ένα νέο όνομα γραμμένο, που κανένας δεν γνωρίζει, παρά μονάχα αυτός που το παίρνει.

18 Και προς τον άγγελο της εκκλησίας στα Θυάτειρα, γράψε: Αυτά λέει ο Υιός τού Θεού, εκείνος που έχει τα μάτια του σαν φλόγα φωτιάς, και τα πόδια του είναι όμοια με χαλκολίβανο:

19 Ξέρω τα έργα σου, και την αγάπη, και τη διακονία, και την πίστη, και την υπομονή σου, και τα έργα σου, και τα τελευταία ότι είναι περισσότερα από τα πρώτα.

20 Έχω, όμως, λίγα εναντίον σου, επειδή αφήνεις τη γυναίκα, την Ιεζάβελ, που λέει τον εαυτό της προφήτισσα, να διδάσκει και να πλανάει τους δούλους μου στο να πορνεύουν και να τρώνε ειδωλόθυτα.

21 Και της έδωσα καιρό, για να μετανοήσει από την πορνεία της, και δεν μετανόησε.

22 Δες, εγώ τη βάζω σε κρεβάτι, κι αυτούς, που μαζί της μοιχεύουν, σε μεγάλη θλίψη, αν δεν μετανοήσουν από τα έργα τους.

23 Και τα παιδιά της θα τα φονεύσω με θάνατο. Και όλες οι εκκλησίες θα γνωρίσουν ότι, εγώ είμαι που ερευνώ νεφρά και καρδιές· και θα δώσω σε κάθε έναν σύμφωνα με τα έργα σας.

24 Λέω, μάλιστα, σε σας και προς τους υπόλοιπους που είναι στα Θυάτειρα, και οι οποίοι δεν γνώρισαν τα βάθη του σατανά, όπως λένε: Δεν θα βάλω επάνω σας άλλο βάρος·

25 όμως, εκείνο που έχετε, κρατήστε το μέχρις ότου έρθω.

26 Και όποιος νικάει, και όποιος φυλάττει μέχρι τέλους τα έργα μου, θα του δώσω εξουσία επάνω στα έθνη·

27 και θα “τους ποιμάνει με σιδερένια ράβδο· θα συντριφτούν, σαν τα σκεύη του κεραμέα”· όπως και εγώ πήρα από τον Πατέρα μου·

28 και θα του δώσω το πρωινό αστέρι.

29 Όποιος έχει αυτή, ας ακούσει τι λέει το Πνεύμα προς τις εκκλησίες.

ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

“Και υπέταξε (ο Θεός) τα πάντα κάτω από τα πόδια του (του Χριστού)· και τον έδωσε ως κεφαλή πάνω από όλους στην Εκκλησία, η οποία είναι το σώμα του, το πλήρωμα εκείνου που, σε όλα, γεμίζει με πληρότητα τα πάντα” (Εφεσίους 1:22,23). Το Βιβλίο της Αποκάλυψης αναφέρεται στην ιστορία της Εκκλησίας του Θεού, του σώματος του Χριστού στη γη, καθώς αντιμετωπίζει τις προκλήσεις ενός αμαρτωλού κόσμου και ιδιαιτέρως τις επιθέσεις από τον Σατανά και τους ακολούθους του.

Το δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου περιέχουν μηνύματα “προς τις επτά εκκλησίες, που είναι στην Ασία” (Αποκάλυψη 1:4).¹ Είναι άραγε αλήθεια ότι αυτά τα μηνύματα έχουν εφαρμογή μόνο στις εκκλησίες του πρώτου αιώνα, όπως υποστηρίζουν οι μελετητές της Παρελθοντικής μεθόδου ερμηνείας; Κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι δεν έχουν ιδιαίτερη αξία για εμάς, επειδή αν και έχουμε κάποια ιστορικά στοιχεία σχετικά με τις πόλεις που βρίσκονταν οι εκκλησίες, δεν έχουμε σχεδόν καμία πληροφορία για τις ίδιες τις εκκλησίες.² Επιπλέον, όσον αφορά στην Παρελθοντική μέθοδο ερμηνείας,³ υπάρχουν - ως γνωστόν - αρκετά προβλήματα, κάτι που μας οδηγεί να εξετάσουμε πιο σφαιρικά αυτά τα μηνύματα.

¹ Ο αριθμός επτά χρησιμοποιείται επανειλημμένως στην Αποκάλυψη, για να δείξει πληρότητα και ολοκλήρωση. Για παράδειγμα στην Αποκάλυψη 15:1 “Και είδα ένα άλλο σημείο... επτά αγγέλους, που είχαν τις επτά τελευταίες πληγές, επειδή σ’ αυτές πραγματοποιήθηκε ο θυμός του Θεού.”

² Πολλά έχουν γραφτεί για τις τοποθεσίες των επτά εκκλησιών. Παρόλο που υπάρχουν κάποια ιστορικά στοιχεία σχετικά με τις πόλεις, ουσιαστικά δεν έχουμε πληροφορίες για τις εκκλησίες στην Ασία την εποχή που γράφτηκε η Αποκάλυψη. Ορισμένοι θεολόγοι θεωρούν ότι κάποια χαρακτηριστικά των πόλεων θα μπορούσαν να αναφέρονται, ως ένα βαθμό, και στις εκκλησίες και οι ερμηνείες τους βασίζονται σε αυτά τα χαρακτηριστικά. Αλλά αυτές οι εικασίες θα ήταν ανάλογες με το να εικάζει κάποιος ότι από τη στιγμή που το Λας Βέγκας είναι η πόλη του τζόγου, η εκκλησία του Λας Βέγκας σίγουρα έχει εθιστεί στο τζόγο. Προφανώς, δεν θα ήταν ευχάριστο για τα μέλη της εκκλησίας του Λας Βέγκας να υπήρχαν τέτοιες εικασίες για εκείνους βασισμένες μόνο στα χαρακτηριστικά της πόλης τους.

Με παρόμοιο τρόπο δεν μπορούμε να εξετάσουμε τη σημασία των μηνυμάτων για τους τότε χριστιανούς με βάση υποθέσεις σχετικές με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των εκκλησιών τους, βασιζόμενοι σε ελάχιστες πληροφορίες από την Αποκάλυψη και σε κάποια ιστορικά στοιχεία (συχνά αναξιόπιστα) για τις πόλεις. Είναι προτιμότερο να προσπαθήσουμε να δούμε πως οι αναγνώστες εκείνης της εποχής θα ερμήνευαν τα μηνύματα που αφορούσαν κυρίως την εκκλησία σε παγκόσμιο επίπεδο.

³ Ορισμένοι θεολόγοι υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να αναζητήσουμε την ερμηνεία των περικοπών καθορίζοντας τη σημασία τους για τους ανθρώπους στους οποίους απευθύνονται αρχικά, δηλαδή τους πρώτους χριστιανούς. Προφανώς τα μηνύματα προς τις επτά εκκλησίες ήταν σπουδαία για τα μέλη εκείνων των εκκλησιών της πρώτης αποστολικής περιόδου. Ωστόσο, κάτι τέτοιο θα πρέπει να εφαρμοστεί και στο υπόλοιπο βιβλίο της Αποκάλυψης, με αποτέλεσμα να εφαρμόζουμε την Παρελθοντική μέθοδο ερμηνείας, η οποία βεβαίως δεν μπορεί να εναρμονιστεί με εσχολογικά θέματα όπως είναι το χάραγμα του θηρίου, η Δευτέρα Παρουσία του Χριστού και η

Όπως είδαμε στο πρώτο κεφάλαιο, η εισαγωγή της περικοπής προς τις επτά εκκλησίες τονίζει την οικουμενικότητα του μηνύματος. Ο Ιησούς απεικονίζεται ως ο Μέγας Αρχιερέας στο ουράνιο αγιαστήριο, που περπατά ανάμεσα στις επτά λυχνίες. Ο Ιησούς εξηγεί στον Ιωάννη ότι: “Οι επτά λυχνίες, που είδες, είναι οι επτά εκκλησίες” (Αποκάλυψη 1:20). Η παρουσία του Χριστού βρίσκεται στην Εκκλησία, σε όλα τα μέρη του κόσμου και σε όλες τις εποχές. Έχει στα χέρια Του επτά αστέρια, που συμβολίζουν τους “αγγέλους των επτά εκκλησιών” (Αποκάλυψη 1:20). Ο αριθμός επτά, όπως είπαμε, χρησιμοποιείται για να δείξει πληρότητα και αρτιότητα. Ο Ιησούς, λειτουργώντας ως μεσίτης στο ουράνιο αγιαστήριο, κρατά τους αγγέλους ολόκληρης της εκκλησίας στα χέρια Του και όχι μόνο εκείνους των επτά εκκλησιών τους πρώτους αποστολικούς χρόνους.

Το βιβλίο της Αποκάλυψης μοιάζει αρκετά με το βιβλίο του Δανιήλ στην Παλαιά Διαθήκη. Καθένα από τα τέσσερα οράματα του Δανιήλ, αρχικά εφαρμόζεται στην εποχή του προφήτη και μετά παρουσιάζει μια ανασκόπηση της ιστορίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα γεγονότα των έσχατων ημερών (βλ. 1: *Ιστορική Μέθοδος Ερμηνείας*).⁴ Έχοντας υπόψη αυτή τη μέθοδο, θα περίμενε κανείς ότι η αφήγηση της Αποκάλυψης θα ξεκινούσε με μια αναφορά στην τότε εποχή του πρώτου αιώνα και θα συνέχιζε μέχρι τις έσχατες ημέρες. Είναι αξιοθαύμαστο το γεγονός ότι τα μηνύματα προς τις επτά εκκλησίες αναφέρουν γεγονότα που σχετίζονται με το λαό του Θεού ανά τους αιώνες.⁵

Κάποιοι αναγνώστες μπορεί να μην αρέσκονται στο γεγονός ότι τα κεφάλαια 2 και 3 δίνουν τόση μεγάλη έμφαση σε ιστορικά γεγονότα. Αλλά θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι ο Θεός έχει ένα σκοπό, όπως δηλώνει και ο απόστολος Παύλος, “όλα αυτά έγιναν παραδείγματα σ’ εκείνους, και γράφτηκαν για τη νουθεσία μας, στους οποίους έφτασαν τα τέλη των αιώνων” (Α’ Κορινθίους 10:11). Ο Edmund Burke, αναφερόμενος στο ίδιο θέμα προσθέτει: “Εκείνοι που δεν μαθαίνουν το μάθημα τους από την ιστορία, τους γίνεται πάθημα.”

χιλιετία. Κάτι πιο διαφωτιστικό που θα μας βοηθούσε στην ερμηνεία είναι ότι η Αποκάλυψη χρησιμοποιεί λέξεις και σύμβολα που είχαν σημασία για τους χριστιανούς τον πρώτο αιώνα, αλλά αυτά τα μηνύματα μπορεί να μην είχαν την αρχική τους εφαρμογή σε εκείνη τη χρονική περίοδο.

Υπάρχουν εδάφια στα μηνύματα προς τις επτά εκκλησίες που είναι δύσκολο να έχουν εφαρμογή την εποχή της πρώτης αποστολικής εκκλησίας. Για παράδειγμα, στην εκκλησία της Φιλαδέλφειας δίδεται η υπόσχεση, “Επειδή, φύλαξες τον λόγο τη υπομονής μου, και εγώ θα σε φυλάξω από την ώρα του πειρασμού, που πρόκειται νάρθει επάνω σε ολόκληρη την οικουμένη, για να δοκιμάσει αυτούς που κατοικούν επάνω στη γη” (Αποκάλυψη 3:10). Αυτή η αναφορά ‘στην ώρα του πειρασμού που θα έρθει σε όλη την οικουμένη’ προφανώς δεν συνέβη εκείνη την εποχή.

⁴ Στο δεύτερο κεφάλαιο του Δανιήλ, μια εικόνα (άγαλμα) φτιαγμένη από τέσσερα μέταλλα συμβολίζει τη διαδοχή των οικουμενικών αυτοκρατοριών, οι οποίες κορυφώνονται με την ίδρυση της βασιλείας του Θεού. Στο έβδομο κεφάλαιο, τα τέσσερα θηρία και το μικρό κέρας, συμβολίζουν και πάλι τη διαδοχή των αυτοκρατοριών μαζί με τις επιθέσεις εναντίον του λαού του Θεού και του νόμου Του, που κορυφώνονται την ημέρα της κρίσης. Στα κεφάλαια 8 και 9, το κριάρι, ο τράγος και το μικρό κέρας, επίσης συμβολίζουν πολιτικές δυνάμεις, αλλά το ενδιαφέρον εστιάζεται στην επίθεση κατά της διακονίας του Χριστού στο ουράνιο αγιαστήριο, που κορυφώνεται με τον καθαρισμό του αγιαστηρίου. Στα κεφάλαια 10-12, βλέπουμε τις λεπτομέρειες του πολυετούς πόλεμου μεταξύ του βασιλιά του βορρά και του βασιλιά του νότου και την επιβολή του βδελύγματος της ερημώσεως, με αποκορύφωμα τη μεγάλη θλίψη και την απελευθέρωση του λαού του Θεού.

⁵ Προσωπική άποψη του συγγραφέα αυτού του βιβλίου είναι, ότι ιστορικά γεγονότα που θα ήταν αρκετά σημαντικά για να αναφερθούν σε ένα οικουμενικό βιβλίο όπως αυτό της Αποκάλυψης δεν θα αναφέρονταν με αόριστες λεπτομέρειες αλλά θα ήταν κρίσιμης σημασίας γεγονότα που θα μπορούσαν να βρεθούν σε οποιαδήποτε έγκυρη εγκυκλοπαίδεια ή χριστιανικό ιστορικό βιβλίο και αν ανατρέξουμε. Το βιβλίο “Η ιστορία της χριστιανικής εκκλησίας” του Williston Walker είναι ένα από αυτά και χρησιμοποιούνται πολλές αναφορές σε αυτό το σύγγραμμα. Οποιοδήποτε όμως άλλο ιστορικά αντικειμενικό βιβλίο θα ανέφερε ουσιαστικά τις ίδιες πληροφορίες.

ΕΦΕΣΟΣ

2:1-5 Η ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

“Προς τον Άγγελο της εκκλησίας, που είναι στην Έφεσο, γράψε: Αυτά λέει εκείνος που κρατάει τα επτά αστέρια στο δεξί του χέρι, που περπατάει στο μέσον των επτά χρυσών λυχνιών· ξέρω τα έργα σου, και τον κόπο σου, και την υπομονή σου, και ότι δεν μπορείς να υποφέρεις τους κακούς· και δοκίμασες αυτούς που λένε ότι είναι απόστολοι, και δεν είναι· και τους βρήκες όχι γνήσιους. Και υπέφερες, και έχεις υπομονή και για το όνομά μου κοπιάσες, και δεν απέκαμες”
Αποκάλυψη 2:1-3.

Με την πρώτη ματιά η εκκλησία της Εφέσου φαίνεται να είναι σε πολύ καλή πνευματική κατάσταση. Κάνει καλά έργα, διαδίδει τα καλά νέα του ευαγγελίου, υπομένει στις δοκιμασίες, διατηρεί την αγνότητα της εκκλησίας, την προστατεύει από ψεύτες και ψευδοπροφήτες και όλα αυτά γίνονται με επιμονή και χωρίς να αποκάμει. Ο Ιησούς επαινεί την εκκλησία της Εφέσου για όλα αυτά.

Αλλά κάτι ουσιαστικό λείπει, κάτι που αμαυρώνει το καλό της έργο. **“Όμως, έχω κάτι εναντίον σου, επειδή άφησες την πρώτη σου αγάπη”** (Αποκάλυψη 2:4). Αυτή η έλλειψη αγάπης δεν είναι γεγονός δευτερεύουσας σημασίας· είναι τόσο σοβαρό που ο Ιησούς προειδοποιεί: **“Θυμήσου, λοιπόν, από πού ξέπεσες, και μετανόησε, και κάνε τα πρώτα έργα· ειδάλλως, έρχομαι σε σένα γρήγορα, και θα κινήσω τη λυχνία σου από τον τόπο της, αν δεν μετανοήσεις”** (Αποκάλυψη 2:5). Η έλλειψη αγάπης των χριστιανών της Εφέσου, θέτει σε κίνδυνο τη σωτηρία τους.

Η σημασία της έννοιας της “πρώτης αγάπης” της αποστολικής εκκλησίας, περιγράφεται στα πρώτα κεφάλαια του βιβλίου των Πράξεων των Αποστόλων. Οι πρώτοι χριστιανοί αγαπούσαν τον Θεό με όλη την καρδιά τους, κάτι που εκφραζόταν και με την αγάπη τους προς “τον πλησίον”. Οι μαθητές συναθροίζονταν “με ομοψυχία στον ίδιο τόπο”, “προσκαρτερούσαν με μια ψυχή στην προσευχή και τη δέηση” (Πράξεις 2:1, 1:14). “Όλοι εκείνοι που πίστευαν ήσαν μαζί, και είχαν τα πάντα κοινά” (Πράξεις 2:44). Η βαθιά συναδέλφωση ήταν κύριο χαρακτηριστικό τους, όπως και επίσης το γεγονός ότι φρόντιζαν ο ένας για τις ανάγκες του άλλου.⁶

Αλλά καθώς περνούσαν τα χρόνια και αυτοί οι πρώτοι χριστιανοί έφευγαν από τη ζωή, συμπεριλαμβανομένων και των αποστόλων, η Εκκλησία άρχιζε να δυσκολεύεται με το θέμα της αγάπης. Ο Ιωάννης, ο τελευταίος που είχε μείνει από τους αποστόλους, έγραψε τις επιστολές του προς την Εκκλησία, λίγο πριν γράψει την Αποκάλυψη (περίπου το 95 μ.Χ.) προφανώς ενώ έμενε ακόμα στην Έφεσο. Φαίνεται ότι το πρόβλημα της αγάπης ήταν σοβαρό, επειδή το κεντρικό θέμα των επιστολών του ήταν η ανάγκη για αγάπη. Με μεγάλη έμφαση δηλώνει ότι: “Εκείνος που δεν αγαπάει, δεν γνώρισε τον Θεό· επειδή ο Θεός είναι αγάπη” (Α΄ Ιωάννου 4:8).⁷ Δεν υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες που να μας βοηθούν να γνωρίζουμε την ακριβή πνευματική κατάσταση της Εκκλησίας από την εποχή που γράφει ο Ιωάννης την Αποκάλυψη μέχρι τον δεύτερο αιώνα, (αυτό

⁶ “Και καθημερινά έμεναν σταθερά ως μια ψυχή μέσα στο ιερό, και έκοβαν τον άρτο σε σπίτια· και έτρωγαν μαζί την τροφή με αγαλλίαση και απλότητα καρδιάς” (Πράξεις 2:46). “Δεν υπήρχε ούτε ένας ανάμεσά τους που είχε ανάγκη· επειδή όσοι ήσαν κάτοχοι χωραφιών ή σπιτιών, αφού τα πουλούσαν, έφερναν το αντίτιμο της αξίας εκείνων που πουλούσαν... και μοιραζόταν σε κάθε έναν σύμφωνα με την ανάγκη που είχε” (Πράξεις 4:34,35).

⁷ Η ανάγκη για αγάπη είναι το κυρίαρχο θέμα της πρώτης επιστολής του Ιωάννη: “Από τούτο είναι φανερά τα παιδιά του Θεού και τα παιδιά του διαβόλου, καθένας που δεν πράττει δικαιοσύνη δεν είναι από τον Θεό, κι εκείνος που δεν αγαπάει τον αδελφό του... εκείνος που δεν αγαπάει τον αδελφό του, μένει μέσα στον θάνατο... Από τούτο έχουμε γνωρίσει την αγάπη, επειδή εκείνος την ψυχή του έβαλε για χάρη μας, κι εμείς οφείλουμε να βάζουμε τις ψυχές μας για χάρη των αδελφών. Και αν κάποιος έχει την υλική ευχέρεια του βίου του κόσμου και βλέπει τον αδελφό του να έχει ανάγκη, κλείσει όμως τα σπλάχνα του απέναντί του, πώς η αγάπη του Θεού μπορεί να μένει μέσα του; Παιδάκια μου, μη αγαπάμε με λόγια ούτε με τη γλώσσα, αλλά με έργα και αλήθεια... Αγαπητοί, ας αγαπάμε ο ένας τον άλλον, επειδή η αγάπη προέρχεται από τον Θεό, και καθένας που αγαπάει έχει γεννηθεί από τον Θεό και γνωρίζει τον Θεό. Εκείνος που δεν αγαπάει, δεν γνώρισε τον Θεό, επειδή, ο Θεός είναι αγάπη.” (Α΄ Ιωάννου 3:10-4:12).

είναι το χρονικό διάστημα που καλύπτει το μήνυμα προς την Εκκλησία της Εφέσου). Ωστόσο, στα λίγα κείμενα που σώθηκαν βρίσκουμε αναφορές σχετικά με ένα πρόβλημα που εμπόδιζε την πρώτη αγάπη και αυτό ήταν το συσσωρευμένο μίσος των χριστιανών απέναντι στους Εβραίους.

Από ανθρώπινης πλευράς αυτό το μίσος είναι κατανοητό. Οι Εβραίοι ήταν εκείνοι που συνωμότησαν στη δολοφονία του Ιησού. Οι Εβραίοι ξεκίνησαν τους πρώτους διωγμούς (Πράξεις κεφάλαιο 8), καταδίωξαν τους αποστόλους και ιδιαίτερα τον Παύλο ο οποίος πήγαινε από πόλη σε πόλη κυνηγημένος από Εβραίους που έτρεφαν φθόνο για τη διακονία του και μεγάλο ζήλο για τις παραδόσεις τους.⁸ Ωστόσο, ακολουθώντας τη διδασκαλία του Ιησού που προτρέπει να αγαπάμε τους εχθρούς μας και να ευεργετούμε εκείνους που μας μισούν (Ματθαίος 5:44), ο Παύλος με κάθε ειλικρίνεια δήλωνε: “Έχω μεγάλη λύπη και αδιάκοπη οδύνη μέσα στην καρδιά μου. Επειδή, ευχόμουν εγώ ο ίδιος να είμαι ανάθεμα από τον Χριστό χάρη των αδελφών μου κατά σάρκα που είναι Ισραηλίτες... η επιθυμία της καρδιάς μου, και η δέησή μου προς τον Θεό υπέρ του Ισραήλ, είναι για τη σωτηρία τους” (Ρωμαίους 9: 1-4, 10:1).

Πόσο μεγάλη αντίθεση συγκριτικά με τη στάση των επιφανών χριστιανικών συγγραφέων την εποχή της εκκλησίας Εφέσου τον δεύτερο αιώνα! Κατά τη φερόμενη ως επιστολή του Βαρνάβα, η οποία γράφτηκε πιθανόν το 130 μ.Χ.: “Οι Εβραίοι περιγράφονται ως οικτροί άνθρωποι που πλανήθηκαν από έναν διαβολικό άγγελο και εγκαταλείφθηκαν από τον Θεό λόγω της πολυετούς ειδωλολατρίας τους”.⁹ Παρομοίως, ο Ιουστίνος Μάρτυς, ένας χριστιανός φιλόσοφος του δεύτερου αιώνα, δήλωσε ότι: “Οι Εβραίοι είναι άσπλαχνοι, ανόητοι και διάτρητοι άνθρωποι, σε αυτούς δεν υπάρχει πίστη”. Αναφερόμενος σε έναν διάλογο που είχε με τον Τρύφωνα, έναν Εβραίο, αναφέρει ότι: “Το έθιμο της περιτομής ξεκίνησε από τον Αβραάμ και σας δόθηκε ως διακριτικό σημείο, για να σας ξεχωρίζει από τα άλλα έθνη και από εμάς τους χριστιανούς. Σκοπός ήταν εσείς και μόνο να υποφέρετε τις θλίψεις που σας αξίζουν, να ερημώνει μόνο η δική σας γη, να καταστρέφονται μόνο οι δικές σας πόλεις, να τρώγεται ο καρπός μόνο από τη δική σας γη, από ξένους μπροστά στα μάτια σας... ήταν λόγω της αμαρτίας σας και των αμαρτιών των πατέρων σας που ο Θεός σας επέβαλε, μαζί με άλλους κανόνες, την τήρηση του Σαββάτου ως σημείο”.¹⁰ Αυτό το μίσος κατά των Εβραίων και η επιθυμία των πρώτων χριστιανών να διαχωριστούν από εκείνους, τους οδήγησε σε σοβαρά δογματικά σφάλματα.¹¹ Είχε γίνει μάλιστα και δυσφημεί τη Χριστιανική Εκκλησία μέχρι και σήμερα.¹²

⁸ Πράξεις 13:45,50, 14:2,19, 17:5,13, 18:12, 21:27, 23:12

⁹ “From Sabbath to Sunday”, Bacchiocchi, Pontifical Gregorian University Press, Rome, 1977 σ. 219

¹⁰ Αυτόθι σ. 226-228.

¹¹ Για παράδειγμα, από τα πρώτα χρόνια υπήρξαν προσπάθειες να χαρακτηριστούν οι δέκα εντολές ως “Εβραϊκός” θεσμός που δεν έχει ισχύ για τους χριστιανούς. Η απόρριψη του ηθικού νόμου οδήγησε, με τη σειρά της, στην αποδοχή της λατρείας των ειδώλων και των εικόνων και την παραβίαση της δεύτερης εντολής, όπως και στην αλλαγή της ημέρας λατρείας από Σάββατο σε Κυριακή, που αποτελεί παραβίαση της τέταρτης εντολής. Όπως θα δούμε παρακάτω, το Σάββατο ήταν ένα κοινό σημείο των Χριστιανών με τους Εβραίους, γεγονός που έκανε τους χριστιανούς να ταυτίζονται με εκείνους στα μάτια των ειδωλολατρών. Επομένως, η επιθυμία των χριστιανών να ξεχωρίσουν από τους Εβραίους και “το Σάββατό τους” ήταν ένα ισχυρό κίνητρο, για να απορρίψουν το κύρος ολόκληρου του νόμου του Θεού. Ενώ είναι αλήθεια ότι η σωτηρία μας βασίζεται στην τέλεια ζωή και θυσία του Χριστού για τους αμαρτωλούς και κανένας δεν θα σωθεί μόνο επειδή τηρεί τις εντολές, είναι επίσης αλήθεια ότι “εκείνος που λέει ότι: Τον γνώρισα, και δεν τηρεί τις εντολές του, είναι ψεύτης, και μέσα σ’ αυτόν η αλήθεια δεν υπάρχει” (Α’ Ιωάννου 2:4). Επίσης βλ. “Από το Σάββατο στην Κυριακή” Bacchiocchi.

¹² Η πρώτη Οικουμενική Σύνοδος της Χριστιανικής Εκκλησίας στη Νίκαια (325 μ.Χ.) κατέγραψε την περιφρόνηση προς τους Εβραίους με την απόφαση να ορίζεται η ημερομηνία του Πάσχα με τρόπο που να μη συμπίπτει ποτέ με το Πάσχα των Εβραίων. Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ανέφερε συγκεκριμένα: “Φαινόταν ανάξιο να ακολουθούμε την πρακτική των Εβραίων σ’ αυτή την πιο άγια γιορτή, αφού τα χέρια τους είναι κηλιδωμένα από τεράστιες αμαρτίες και είναι τυφλοί στις ψυχές τους... Ας μην έχουμε λοιπόν τίποτα κοινό με αυτόν τον απαίσιο εβραϊκό όχλο... που είναι αντίπαλοί μας.” (Wikipedia, άρθρο “Council of Nicea”). Ο διωγμός των Εβραίων στη διάρκεια των αιώνων μέχρι τη στιγμή του ολοκαυτώματος γινόταν ανεκτός και είχε την έγκριση, κάποιες φορές, της Εκκλησίας βασισμένος στο γεγονός ότι “οι Εβραίοι σκότωσαν τον Χριστό”.

“Δοκίμασες αυτούς που λένε ότι είναι απόστολοι, και δεν είναι’ και τους βρήκες όχι γνήσιους... Έχεις, όμως, τούτο, ότι μισείς τα έργα των Νικολαϊτών, τα οποία μισώ και εγώ” Αποκάλυψη 2:2,6.

Την εποχή της εκκλησίας της Εφέσου έκαναν την εμφάνιση τους αιρετικές διδασκαλίες, οι οποίες αργότερα έγιναν αποδεκτές από την εκκλησία – οι διδασκαλίες των ψευδαποστόλων και των Νικολαϊτών. Ο απόστολος Παύλος προειδοποίησε: “Υστερα από την αναχώρησή μου, θα μπουν μέσα σε σας λύκοι βαρείς, που δεν θα λυπούνται το ποίμνιο· και από σας τους ίδιους θα σηκωθούν άνθρωποι, που θα μιλούν διεστραμμένα, για να αποσπούν τους μαθητές πίσω από τον εαυτό τους” (Πράξεις 20:29,30). “Το μυστήριο της ανομίας ήδη ενεργείται”, είπε (Β’ Θεσσαλονικείς 2:7). Ο Ιωάννης πρόσθεσε: “Τώρα πολλοί αντίχριστοι υπάρχουν· γι’ αυτό γνωρίζουμε ότι είναι έσχατη ώρα” (Α’ Ιωάννου 2:18).

Παρόλο που οι απόστολοι έκαναν μνεία στη μελλοντική αποστασία της Εκκλησίας, καταλαβαίνουμε ότι σε γενικές γραμμές η Εκκλησία την εποχή της Εφέσου απέρριψε τις διδασκαλίες των ψευδαποστόλων, **“τους βρήκες όχι γνήσιους”**. Ο σπόρος όμως των ετεροδιδασκαλιών τους θα βλάσταινε αργότερα στη συναγωγή του Σατανά (Αποκάλυψη 2:9), στο θρόνο του Σατανά (Αποκάλυψη 2:13) με τους Νικολαϊτες (Αποκάλυψη 2:15), τον Βαλαάμ (Αποκάλυψη 2:14) και την Ιεζάβελ (Αποκάλυψη 2:20). Την εποχή εκείνη όμως η Εκκλησία της Εφέσου κατάφερε να διατηρήσει την ηθική και δογματική της αγνότητα - **“Έχεις, όμως, τούτο, ότι μισείς τα έργα των Νικολαϊτών, τα οποία μισώ και εγώ”** (Αποκάλυψη 2:6).

Ποια ήταν **“τα έργα των Νικολαϊτών”**, που προήγαγαν οι ψευδαπόστολοι; Ο Ειρηναίος, θεολόγος του 2^{ου} αι. μ.Χ., υποστηρίζει ότι για τους Νικολαϊτες δεν είχε καμία σημασία αν κάποιος διαπράξει μοιχεία ή φάει ειδωλόθυτα, αφού μόνο η ψυχή και το πνεύμα έχουν σημασία και όχι οι πράξεις του σώματος. Για το ίδιο θέμα υπάρχει αναφορά στην επιστολή του Ιούδα όπου περιγράφονται οι ετεροδιδασκαλίες που εμφανίστηκαν στο τέλος του πρώτου αιώνα. “Μερικοί άνθρωποι εισχώρησαν λαθραία... ασεβείς, που μεταστρέφουν τη χάρη του Θεού μας σε ασέλγεια... βλέποντας όνειρα, τη μεν σάρκα μολύνουν, την δε κυριαρχική εξουσία καταφρονούν και αξιώματα δόξας βλασφημούν... είναι άνθρωποι ζωώδεις, οι οποίοι Πνεύμα δεν έχουν” (Ιούδα 4,8,19). Επίσης, ο Πέτρος προείπε: “Μεταξύ σας θα υπάρξουν ψευδοδιδασκαλοί, οι οποίοι θα εισαγάγουν με πλάγιο τρόπο αιρέσεις απώλειας... ακολουθούν πίσω από τη σάρκα με επιθυμία ακαθαρσίας, και καταφρονούν την εξουσία... έχουν μάτια γεμάτα από μοιχεία, και χωρίς να σταματούν από την αμαρτία, δελεάζουν αστήρικτες ψυχές... επειδή, μιλώντας υπερήφανα λόγια ματαιότητας, με τις επιθυμίες της σάρκας, με τις ασέλγειες, δελεάζουν εκείνους, οι οποίοι πραγματικά απέφυγαν αυτούς που ζουν μέσα σε πλάνη· οι οποίοι τούς υπόσχονται ελευθερία, ενώ οι ίδιοι είναι δούλοι της διαφθοράς” (Β’ Πέτρου 2:1,10,14,18,19).

Βλέπουμε λοιπόν μια περιγραφή εκείνων που διδάσκουν ότι η συμπεριφορά δεν έχει σημασία και που προσφέρουν μια απατηλή υπόσχεση ελευθερίας, την οποία εκφράζουν με **“υπερήφανα λόγια ματαιότητας”**. Ο γνωστικισμός ήταν ένα τέτοιο θρησκευτικό κίνημα και αποτελούσε μια σοβαρή απειλή για τον Χριστιανισμό εκείνη την περίοδο. Έχοντας επηρεαστεί από τη Βαβυλωνιακή και την Περσική μαγεία, την Ελληνική φιλοσοφία και διάφορα στοιχεία από μυστικιστικές λατρείες,¹³ έλαβε διάφορες μορφές **“χριστιανισμού”**, που χαρακτηρίζονταν από μια χυδαία ανηθικότητα. Την εποχή της εκκλησίας της Εφέσου αυτές οι θεωρίες κυκλοφορούσαν ευρέως, αλλά η Εκκλησία γενικά τις απέρριψε - **“μισείς τα έργα των Νικολαϊτών”**. Δυστυχώς, μέχρι την εποχή της εκκλησίας της Περγάμου όπως θα δούμε, **“τα έργα των Νικολαϊτών”** είχαν εισβάλλει στην Εκκλησία (βλ. Αποκάλυψη 2:14: *Νικολαϊτες*).

¹³ Η πιο γνωστή ανατολική θρησκεία της εποχής ήταν η Μεγάλη Μητέρα, που προερχόταν από τη Μικρά Ασία, η Ίσις και ο Σεράπις από την Αίγυπτο και ο Μίθρας από την Περσία. Αρκετά στοιχεία αυτών των θρησκειών αναμίχθηκαν στις διδαχές των Νικολαϊτών.

Τα μηνύματα προς τις επτά εκκλησίες, με λίγες εξαιρέσεις, περιγράφουν τον πνευματικό κατήφορο που ακολούθησε η εκκλησία με τον συμβιβασμό, τις ετεροδιδασκαλίες και την πνευματική ήττα και επανειλημμένως καλούν τους πιστούς της κάθε εποχής να μετανοήσουν ή τουλάχιστον να κρατήσουν ζωντανό αυτό που έχει απομείνει. Η Εκκλησία είναι το σώμα του Χριστού και “ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία, και παρέδωσε τον εαυτό του για χάρη της” (Εφεσίους 5:25). Αλλά η πραγματικότητα είναι ότι η εκκλησία έχει έναν εχθρό, τον Σατανά, που βρίσκεται σε εγρήγορση και “εισαγάγει με πλάγιο τρόπο αιρέσεις απώλειας” (Β΄ Πέτρου 2:1).

“Σ’ αυτόν που νικάει, θα του δώσω να φάει από το ξύλο της ζωής, που είναι στο μέσον του παραδείσου του Θεού” (Αποκάλυψη 2:7). Η μεγάλη ελπίδα των μηνυμάτων των εκκλησιών είναι για εκείνους τους πιστούς που δέχονται τη νίκη που ο Θεός τους έχει υποσχεθεί. “Ευχαριστία ανήκει στον Θεό, ο οποίος μας δίνει τη νίκη διαμέσου του Κυρίου μας Ιησού Χριστού” (Α΄ Κορινθίους 15:57). Παρά τις προκλήσεις της ζωής και του εχθρού όλοι μας μπορούμε να είμαστε νικητές επειδή η νίκη, όπως ακριβώς και η πίστη, η χάρη και η συγχωρητικότητα, είναι δώρα του Θεού που μας ανήκουν. **“Σ’ αυτόν που νικάει”**, μια από τις όμορφες υποσχέσεις της Αγίας Γραφής που μας οδηγεί στο **“ξύλο της ζωής, που είναι στο μέσον του παραδείσου του Θεού”**. Αυτή είναι η πλήρης αποκατάσταση στην αρχική τελειότητα που είχαν ο Αδάμ και η Εύα στην κήπο της Εδέμ, εκεί όπου θα ζούμε αιώνια με τον Δημιουργό μας.

ΣΜΥΡΝΗ

2:8,9 ΘΛΙΨΗ, ΦΤΩΧΕΙΑ, ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΑΤΑΝΑ

“Και προς τον άγγελο της εκκλησίας των Σμυρναίων γράψε: Αυτά λέει ο πρώτος και ο τελευταίος, που έγινε νεκρός και έζησε· ξέρω τα έργα σου και τη θλίψη σου και τη φτώχεια σου, (είσαι, όμως, πλούσιος), ξέρω και τη βλασφημία αυτών που λένε για τον εαυτό τους ότι είναι Ιουδαίοι, και δεν είναι, αλλά είναι συναγωγή του σατανά” Αποκάλυψη 2:8,9.

Η πρώτη αποστολική Εκκλησία εξαπλώθηκε με γοργούς ρυθμούς τον δεύτερο και τρίτο αιώνα. Σε αντίθεση με τις άλλες θρησκείες της εποχής, δεν χαρακτηριζόταν από ελιτισμό και μυστικιστικές τελετές που απευθύνονταν μόνο στους πλούσιους και ισχυρούς. Μέσα στην Εκκλησία ήταν όλοι ίσοι, ακόμα και οι δούλοι, γι’ αυτό οι φτωχοί και οι αδύναμοι συνέρρεαν σε αυτή¹⁴. Αυτή η φαινομενική αδυναμία και φτώχεια, ήταν στην πραγματικότητα η πηγή της δύναμής τους (**“είσαι, όμως, πλούσιος”**). Χωρίς κοινωνική και πολιτική δύναμη, εμπιστεύονταν τον Θεό και ευλογούνταν με πνευματική δύναμη.

Ο Ιησούς αναγνώρισε τα θετικά χαρακτηριστικά της εκκλησίας της Σμύρνης, αλλά στην περιγραφή είναι προφανές ότι υπήρξε επιδείνωση της πνευματικής της κατάστασης συγκριτικά με την εποχή της Εφέσου. Η Έφεσος εκθειάζεται για **“τα έργα της, και τον κόπο της, και την υπομονή της, και ότι δεν μπορεί να υποφέρει τους κακούς”** και για το γεγονός ότι ξεσκέπασε τους ψευδαποστόλους και μισούσε τους Νικολαΐτες. Η Εκκλησία της Σμύρνης όμως, δεν έχει ισάριθμους εκθειασμούς: **“Τα έργα σου και τη θλίψη σου και τη φτώχεια σου”**.

Καθώς η Εκκλησία εξαπλωνόταν, οι Χριστιανοί αντιμετώπιζαν συνεχώς διωγμούς (**“Ξέρω...τη θλίψη σου”**), κάποιες φορές από τους Ρωμαίους, αλλά τις περισσότερες φορές από τους Εβραίους, που είχαν ως αποτέλεσμα το αμοιβαίο μίσος μεταξύ χριστιανών και Εβραίων που είχε τις ρίζες του στην εποχή της Εφέσου.¹⁵ Παρόλα αυτά, ο Ιησούς δεν κατέκρινε τους Ιουδαίους,

¹⁴ “Επειδή, αδελφοί, βλέπετε την πρόσκλησή σας, ότι είστε, κατά σάρκα, όχι πολλοί σοφοί, όχι πολλοί δυνατοί, όχι πολλοί ευγενείς” (Α΄ Κορινθίους 1:26).

¹⁵ Ο πρώτος διωγμός των Χριστιανών έγινε από τους Εβραίους, μετά το λιθοβολισμό του Στεφάνου (Πράξεις κεφάλαιο 8) και ο πρώτος διωγμός από τους Ρωμαίους έγινε όταν ηγεμόνας ήταν ο Νέρωνας το 64 μ.Χ. και υποκινήθηκε από τους Εβραίους που του πρότειναν να κατηγορήσει τους χριστιανούς για το κάψιμο της Ρώμης. Περίπου το 80 μ.Χ. οι Εβραίοι συμπεριέλαβαν στις καθημερινές τους προσευχές στις συναγωγές μια κατάρα ενάντια των χριστιανών και αυτό χρησιμοποιήθηκε σαν δοκιμασία για να εντοπίζουν άτομα που είχαν ασπασθεί μόλις τον

αλλά μάλλον αυτούς **“που λένε για τον εαυτό τους ότι είναι Ιουδαίοι, και δεν είναι”**. Τα λόγια του απόστολου Παύλου μας βοηθούν να κατανοήσουμε την παραπάνω δήλωση: “Επειδή, Ιουδαίος δεν είναι αυτός που είναι κατά το φανερό μέρος Ιουδαίος, ούτε περιτομή αυτή που είναι κατά το φανερό μέρος, αυτή που γίνεται στη σάρκα· αλλά Ιουδαίος είναι αυτός που είναι κατά το κρυφό μέρος Ιουδαίος, και περιτομή αυτή της καρδιάς, κατά το πνεύμα” (Ρωμαίους 2:28,29). Με άλλα λόγια, οι αναγεννημένοι, καθοδηγούμενοι από το Άγιο Πνεύμα Χριστιανοί είναι οι αληθινοί Ιουδαίοι. Αντιπαραβάλλονται με “(εσένα που) ονομάζεις Ιουδαίος... και καυχάσαι στον Θεό, και γνωρίζεις το θέλημά του... καθώς διδάσκεσαι από τον νόμο· και έχεις πεποίθηση στον εαυτό σου... εσύ που καυχάσαι στον νόμο, ατιμάζεις τον Θεό με την παράβαση του νόμου” (εδ. 17-23). Γι’ αυτούς τους υποκριτές Ιουδαίους, καταλήγει: “Το όνομα του Θεού εξαιτίας σας δυσφημείται ανάμεσα στα έθνη” (εδ. 24).

Τα λόγια του Παύλου που καταδικάζουν το νομικισμό, την υποκρισία και την παράβαση του νόμου αντικατοπτρίζονται στο μήνυμα προς τη Σμύρνη. Ο Ιησούς λέει για αυτή την εκκλησία: **“Ξέρω και τη βλασφημία αυτών που λένε για τον εαυτό τους ότι είναι Ιουδαίοι, αλλά είναι συναγωγή τού σατανά”**. Την εποχή της Σμύρνης η Εκκλησία είχε χωριστεί σε δύο ομάδες: σε εκείνους που ήταν **“πλούσιοι”** (παρά τη **“θλίψη...και φτώχεια”**) και στη **“συναγωγή του σατανά”**. Συναγωγές ονομάζονταν οι εβραϊκές εκκλησίες όπου οι εβραίοι διδάσκονταν τους νόμους και τις παραδόσεις του Μωυσή. Την εποχή της εκκλησίας της Σμύρνης, κάποιιοι από τους υπευθύνους της εκκλησίας, εκείνοι **“που λένε για τον εαυτό τους ότι είναι Ιουδαίοι, αλλά δεν είναι”** προσπαθούσαν να ιδρύσουν μια νέα ‘χριστιανική’ συναγωγή, δηλαδή, μια εκκλησία που θα επικεντρωνόταν στους νόμους και στις παραδόσεις, αντί για τον Χριστό και το Άγιο Πνεύμα.

Η μεγάλη πληγή της Εκκλησίας δεν ήταν ποτέ εκείνοι που δεν εκκλησιάζονται, αλλά τα ίδια τα μέλη της, εκείνοι που ονομάζονται Χριστιανοί και ουσιαστικά δεν είναι. Επειδή δεν βιώνουν μια ζωντανή σχέση με τον Ιησού, βρίσκουν υποκατάστατο στο νομικισμό και τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της Εκκλησίας. Ο νόμος του Θεού παίζει σημαντικό ρόλο στη Χριστιανική ζωή, επειδή **“διαμέσου του νόμου δίνεται σαφής γνώση της αμαρτίας”** (Ρωμαίους 3:20) και **“Ο νόμος έγινε παιδαγωγός μας στον Χριστό”** (Γαλάτες 3:24). Ωστόσο, κανένας δεν θα ανακηρυχθεί δίκαιος ή άξιος της αιώνιας ζωής, απλά και μόνο επειδή είχε μια αξιοζήλευτη υπακοή απέναντι στο νόμο ή τις παραδόσεις της Εκκλησίας.

Κεντρικό θέμα του ευαγγελίου είναι ότι **“Κατά χάρη είστε σωσμένοι, διαμέσου της πίστης· κι αυτό δεν είναι από σας· είναι δώρο του Θεού”** (Εφεσίους 2:8). **“Εμείς πιστέψαμε στον Ιησού Χριστό, για να ανακηρυχθούμε δίκαιοι από την πίστη στον Χριστό, και όχι από τα έργα του νόμου· επειδή, από τα έργα του νόμου δεν θα ανακηρυχθεί δίκαιος κανένας άνθρωπος”** (Γαλάτες 2:16). Αλλά οι ψευτοδιδάσκαλοι **“αθετούν τη χάρη του Θεού”** (Γαλάτες 2:21) και δίνουν έμφαση στις τελετουργίες, στους αυστηρούς κανόνες διατροφής, στις ολονυχτίες, στα τάματα και στους λεπτομερείς κανονισμούς και νόμους, αντί σε μια ζωή καθοδηγούμενη από το Άγιο Πνεύμα.

Ο Ιησούς προείπε ότι θα υπάρχουν στην Εκκλησία άνθρωποι, που θα επιδεικνύουν την πνευματικότητά τους, αλλά στην πραγματικότητα δεν θα έχουν μια ζωντανή εμπειρία με τον Χριστό: **“Δεν θα μπει μέσα στη βασιλεία των ουρανών κανένας που λέει σε μένα: Κύριε, Κύριε· αλλ’ αυτός που πράττει το θέλημα του Πατέρα μου, ο οποίος είναι στους ουρανοί. Πολλοί θα μου πουν κατά την ημέρα εκείνη: Κύριε, Κύριε, δεν προφητεύσαμε στο όνομά σου, και στο όνομά σου εκβάλαμε δαιμόνια, και στο όνομά σου κάναμε πολλά θαύματα; Και τότε, θα ομολογήσω σ’ αυτούς, ότι: Ποτέ δεν σας γνώρισα· φεύγετε από μένα εσείς που εργάζεστε την ανομία”** (Ματθαίος 7:21-23).

Στο μήνυμα προς την εκκλησία της Σμύρνης, αυτοί οι ψευδαδελφοί ονομάζονται **“συναγωγή του σατανά”**. Τον δεύτερο και τρίτο αιώνα, η Εκκλησία βρισκόταν σε έντονη διαμάχη με τους γνωστικιστές που ισχυρίζονταν ότι μια μυστική πνευματική γνώση, που είχε μεταδοθεί μόνο σε

λίγους εκλεκτούς, μπορούσε να τους σώσει από τον φυσικό κόσμο. Αν και η Εκκλησία απέρριψε τα πιο μεγάλα λάθη του γνωστικισμού, επηρεάστηκε σε νομικίστικο επίπεδο.¹⁶ Το θεμέλιο της σωτηρίας του ανθρώπου σταδιακά μετατοπιζόταν από τη σημασία της προσωπικής σχέσης με τον Χριστό (“η ζωή είναι μέσα στον Υιό του [Θεού]. Εκείνος που έχει τον Υιό, έχει τη ζωή” Α΄ Ιωάννου 5:11,12) και εστιάζονταν σε πράξεις όπως η συμμετοχή στις τελετουργίες της Εκκλησίας (“Δεν υπάρχει σωτηρία έξω από την Εκκλησία”).¹⁷

Αυτή η έμφαση στο νομικισμό την εποχή της Σμύρνης, δεν εξαπλώθηκε αρκετά εξαιτίας των **“έργων... της θλίψης... και της φτώχειας”**, καθώς όμως αυτές οι διδασκαλίες εξαπλώνονταν στην επόμενη περίοδο της χριστιανικής ιστορίας, αυτή της Περγάμου, παρατηρούμε ότι οι άνθρωποι σε μεγάλο βαθμό συμβιβάστηκαν όταν η **“συναγωγή του σατανά”** έγινε **“ο θρόνος του σατανά”**.

2:10 ΔΙΩΓΜΟΣ

“Μη φοβάσαι τίποτε από όσα πρόκειται να πάθεις· να, ο διάβολος πρόκειται να βάλει μερικούς από σας σε φυλακή, για να δοκιμαστείτε· και θα έχετε θλίψη δέκα ημερών. Γίνε πιστός μέχρι θανάτου, και θα σου δώσω το στεφάνι της ζωής” Αποκάλυψη 2:10.

Καθώς η Χριστιανική Εκκλησία εξαπλωνόταν με ταχύτερους ρυθμούς, ειδικά μεταξύ των απλών, φτωχών ανθρώπων, η ρωμαϊκή εξουσία άρχισε να ανησυχεί. Ήταν αντιμέτωπη με μια οργάνωση, που δίδασκε στους φτωχούς ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, που δίδασκε στους δούλους ότι όλοι είναι ελεύθεροι, που δίδασκε ότι “πρέπει να πειθαρχούμε στον Θεό μάλλον παρά στους ανθρώπους” (Πράξεις 5:29). Επιπλέον, η Εκκλησία μέχρι εκείνη την περίοδο είχε αναπτύξει ένα πολύ οργανωμένο ιεραρχικό σχήμα με επισκόπους, πρεσβυτέρους και διακόνους. Την ίδια εποχή η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ήταν σε παρακμή και αναστάτωση, με 60 διαφορετικούς ανθρώπους να ανακηρύσσονται “Καίσαρες”, από το 235 μέχρι το 284 μ. Χ. Το διάστημα αυτό, ο Γάιος Διοκλητιανός έγινε αυτοκράτορας και αμέσως ξεκίνησε να εδραιώνει την εξουσία του και να προσπαθεί να επιβάλει τον έλεγχο και την τάξη στην αυτοκρατορία. Σύντομα η προσοχή του εστιάστηκε στους Χριστιανούς ως αιτία των ταραχών, επειδή προσέβαλαν τους ρωμαϊκούς θεούς και αρνούσαν να λατρεύσουν τον αυτοκράτορα. Το 303 μ. Χ. ο Διοκλητιανός απαγόρευσε τη χριστιανική λατρεία και ξεκίνησε ο “μεγάλος διωγμός” που είχε διάρκεια 10 έτη¹⁸ μέχρι το 313 μ.Χ. (οι “δέκα ημέρες” της θλίψης που αναφέρονται στο εδάφιο). Μέχρι τότε ο Μέγας Κωνσταντίνος είχε γίνει αυτοκράτορας και είχε καταλάβει ότι ο πολιτικός έλεγχος της Εκκλησίας θα ήταν πιο αποτελεσματικός από ότι οι άμεσες προσπάθειες εξάλειψής της και γι’ αυτό θέσπισε την αρχή της ανεξιθρησκίας με το διάταγμα των Μεδιολάνων. Οι χριστιανοί πλέον ήταν ελεύθεροι να λατρεύουν τον Θεό τους.

Αν και αυτοί οι διωγμοί ήταν ιδιαίτερα σκληροί, είχαν ως αποτέλεσμα να παραμείνει η Εκκλησία απαλλαγμένη από υποκριτές. Ο Ιησούς δεν καταδίκασε την Εκκλησία της Σμύρνης, παρόλο που τα διδάγματα των Νικολαϊτών και η συναγωγή του Σατανά, είχαν αρχίσει να κάνουν

¹⁶ Βλ. Walker, “The History of the Christian Church” σελ. 92-96. “Οι χριστιανοί από τον δεύτερο μέχρι τον τρίτο αιώνα, ζούσαν σε ένα περιβάλλον που είχε επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις μυστικιστικές θρησκείες... Η εκκλησία βρέθηκε στο σημείο να ασπάζεται μυστήρια υπό την επίβλεψη και έγκριση των ιερέων.” Πιο συγκεκριμένα, την εποχή της εκκλησίας της Σμύρνης, η βάπτισμα από σύμβολο μιας εσωτερικής αλλαγής που είχε ήδη τελεστεί στη ζωή του πιστού (Ρωμαίους 6:3-5, Κολοσσαείς 2:12), έγινε μια τελετή μύησης που συμβόλιζε την κάθαρση και την αναγέννηση στην αιώνια ζωή και τελούσαν σε βρέφη για να ελευθερωθούν από την ‘προπατορική αμαρτία’. Τα ακριβή λόγια του Συμβόλου της Πίστης και της Κυριακής προσευχής θεωρούνταν ως ιερή, μυστική γνώση. Το δείπνο του Κυρίου, μεταμορφώθηκε από αναμνηστικό του θανάτου του Χριστού για τις αμαρτίες μας, που τελούσαν απλοί χριστιανοί στις συναντήσεις τους, σε “φάρμακο της αθανασίας και στο αντίδοτο για να μη πεθάνουμε, αλλά για να ζήσουμε αιώνια”, μια θυσία που προσφερόταν στον Θεό από ένα ιερέα (Ιγνάτιος της Αντιόχειας, αναφορά από Walker, σ. 98)

¹⁷ Αυτή η πασιγνώστη δήλωση προέρχεται από τον Κυπριανό, Επίσκοπο Καρχηδόνας (248-258 μ.Χ.)

¹⁸ Αυτό είναι ένα παράδειγμα του προφητικού κανόνα ότι ‘μια ημέρα ισούται με ένα έτος’. Βλ. Παράρτημα 5, για μια λεπτομερή αναφορά.

την εμφάνισή τους, αλλά αντίθετα την ενθάρρυνε λέγοντας **“γίνε πιστός μέχρι θανάτου”**. Ο Χριστός είχε πει στους μαθητές Του: **“Μη φοβηθείτε από εκείνους που φονεύουν το σώμα, και ύστερα απ’ αυτά μη μπορώντας να πράξουν κάτι περισσότερο”** (Λουκάς 12:4). Τώρα υπόσχεται ότι **“Αυτός που νικάει δεν θα αδικηθεί από τον δεύτερο θάνατο”**, αλλά θα λάβει **“το στεφάνι της ζωής”** (Αποκάλυψη 2:10,11).

ΠΕΡΓΑΜΟΣ

2:12,13 Ο ΘΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΣΑΤΑΝΑ

“Και προς τον άγγελο της εκκλησίας στην Πέργαμο γράψε: Αυτά λέει εκείνος που έχει τη δίστομη, την κοφτερή ρομφαία: Ξέρω τα έργα σου, και πού κατοικείς, όπου είναι ο θρόνος τού σατανά” Αποκάλυψη 2:12,13.

Την περίοδο της εκκλησίας της Σμύρνης ο Σατανάς εισέβαλε στο χώρο λατρείας (“η συναγωγή του Σατανά”) μέσα από το νομικισμό και την επιθυμία για αξιώματα, που προσέδιδαν δύναμη και εξουσία. Την εποχή της Περγάμου όμως, ο Σατανάς ανέβηκε στο θρόνο - **“κατοικείς όπου είναι ο θρόνος τού Σατανά”**.

Ο θρόνος είναι σύμβολο κυβερνητικής εξουσίας και πηγή των αρχών διακυβέρνησης ενός βασιλείου – **“δικαιοσύνη και κρίση είναι η βάση του θρόνου του (Θεού)”** (Ψαλμός 97:2). Από την άλλη, **“ο θρόνος του Σατανά”** είναι **“ο θρόνος της ανομίας... που μηχανεύεται αδικία αντί για νόμο”**(Ψαλμός 94:20). Η εισχώρηση της κοσμικής εξουσίας στην εκκλησία, ήταν βασικό χαρακτηριστικό της εποχής της Περγάμου καθώς ο Μέγας Κωνσταντίνος θέσπισε τον Χριστιανισμό ως επίσημη θρησκεία της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στις αρχές του τέταρτου αιώνα.

Οι διωγμοί την εποχή της Σμύρνης δυνάμωσαν την εκκλησία αντί να την αποδυναμώσουν. Καθώς όμως ο Κωνσταντίνος υπήρξε ένας οξυδερκής πολιτικός, συνειδητοποίησε ότι ο διωγμός των χριστιανών ως τρόπος καταπολέμησής τους είχε αποτύχει. Ενώ βρισκόταν στο πεδίο της μάχης ισχυρίστηκε ότι είδε ένα όραμα στο οποίο παρουσιαζόταν ένας σταυρός με την επιγραφή **“εν τούτω νικά”**. Θεώρησε ότι η σημασία του οράματος ήταν να ασπασθεί το Χριστιανισμό, **“βάπτισε”** τους στρατιώτες του διασχίζοντας ένα ποτάμι, και τους διέταξε να γράψουν τα γράμματα ΙΧ (Ιησούς Χριστός) στις ασπίδες τους. Σε σύντομο χρονικό διάστημα, άρχισε να θεσπίζει νόμους που ευνοούσαν το χριστιανισμό, έναντι άλλων θρησκειών και μέχρι το 321 μ.Χ. οι παγανιστικές θυσίες απαγορεύτηκαν, όπως και η εργασία την Κυριακή. Δόθηκαν χορηγίες στον κλήρο και μεγάλες εκκλησίες ανεγέρθηκαν στη Ρώμη, στα Ιεροσόλυμα και ειδικά στην Κωνσταντινούπολη, τη νέα πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας.

Εκτός από την εύνοια που έδειξε προς τους **“ειλικρινείς πιστούς”** με χρήματα από το βασιλικό θησαυροφυλάκιο, ο Κωνσταντίνος οργάνωσε Οικουμενικές Συνόδους για να αντιμετωπιστούν οι αιρέσεις και είχε ενεργό ρόλο στις αποφάσεις των συνόδων αυτών. Επιπλέον, εξόρισε και εκδίωξε εκείνους που αποκαλούνταν **“αιρετικοί”**. Με αυτόν τον τρόπο καθιερώθηκε η ένωση του κράτους με την Εκκλησία, που θα ήταν το πρότυπο και για την Βυζαντινή Ορθόδοξη Εκκλησία και για τη δυτική Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία μέχρι την εποχή της Μεταρρύθμισης 1000 χρόνια αργότερα. **“Η αυτοκρατορική Εκκλησία απέκτησε σάρκα και οστά και εδραιώθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό η αυτοκρατορική παρέμβαση στα θέματα της εκκλησίας. Η παρέκκλιση από την επίσημη ορθοδοξία αποτελούσε έγκλημα”**.¹⁹

Για την **‘επίσημη’** Εκκλησία φαινόταν σαν το πιο θαυμαστό γεγονός που θα μπορούσε να γίνει. Μετά από χρόνια διωγμών, η Εκκλησία όχι μόνο ήταν νόμιμη αλλά και ευνοημένη και τώρα μπορούσε να εκτελεί την αποστολή που της δόθηκε από τον Χριστό, τη διάδοση του ευαγγελίου σε όλο τον κόσμο. Νέοι **“πιστοί”** πλημμύριζαν την Εκκλησία και ο πλούτος και η δύναμη της Αυτοκρατορίας ήταν στη διάθεσή τους για να ιδρύσουν τη βασιλεία του Θεού στη γη. Δεν

¹⁹

φαντάζονταν πόσο πολύ θα τους διέφθειρε η ένωση του κράτους με την Εκκλησία, ούτε την αρνητική επιρροή που θα είχαν στην Εκκλησία οι παραδόσεις των νέων πιστών, που παλιότερα υπήρξαν ειδωλολάτρες.

ΑΝΤΙΠΑΣ

Παρόλο που η Εκκλησία είχε αρχίσει να οργανώνεται σε επίσημη θρησκεία του κράτους, οι επίσκοποι και οι εκκλησίες τους στα μεγάλα χριστιανικά κέντρα διέθεταν ακόμη έναν βαθμό ανεξαρτησίας, όπως λ.χ. στην Αλεξάνδρεια και στην Αντιόχεια. Υπήρχε όμως έντονη διαφωνία και αντιπαράθεση σχετικά με θέματα όπως η φύση του Θεού και του Χριστού. Το μήνυμα της Περγάμου φαίνεται να απευθύνεται στους Χριστιανούς που συνέχιζαν να εναντιώνονται σε κάποιες ετεροδιδασκαλίες που παρουσιάστηκαν μέσα στην κρατική εκκλησία - **“Κατοικείς, όπου είναι ο θρόνος του σατανά’ και κρατάς το όνομά μου, και δεν αρνήθηκες την πίστη μου, και στις ημέρες κατά τις οποίες υπήρχε ο Αντίπας, ο πιστός μου μάρτυρας, που φονεύθηκε κοντά σας, όπου κατοικεί ο σατανάς”** (Αποκάλυψη 2:13).

Σύμφωνα με την παράδοση της Ορθοδοξίας,²⁰ ο Αντίπας ήταν ο επίσκοπος της Περγάμου στη διάρκεια της βασιλείας του αυτοκράτορα Δομιτιανού (81-96 μ.Χ.). Η Πέργαμος αποτελούσε κέντρο παγανιστικής λατρείας και ο Αντίπας εξόρκιζε δαιμόνια από όποιον ζητούσε τη βοήθειά του. Οι ειδωλολάτρες ιερείς άρχισαν να βλέπουν όνειρα στα οποία τα δαιμόνια εμφανίζονταν και τους έλεγαν ότι φοβούνται τον Αντίπα τόσο πολύ, που τράπηκαν σε φυγή από την πόλη. Οι ιερείς ξεσήκωσαν τους ειδωλολάτρες της πόλης για να συλλάβουν τον Αντίπα και να τον παραδώσουν στον κυβερνήτη, ο οποίος προσπάθησε να τον αναγκάσει να λατρέψει τα είδωλα. Ο Αντίπας προσπάθησε να τους δώσει να καταλάβουν ότι η πίστη τους στα είδωλα ήταν μάταιη, ειδικά όταν δαιμόνια τρέπονταν σε φυγή από έναν απλό χριστιανό. Οργισμένοι, τον έριξαν σε ένα καυτό μπρούντζινο είδωλο βοδιού, όπου ο Αντίπας συνέχισε να προσεύχεται μέχρι που πέθανε.²¹

Συνεπώς ο Αντίπας συμβόλιζε εκείνους που εναντιώνονταν ενεργά στην είσοδο της ειδωλολατρίας στην Εκκλησία την εποχή της Περγάμου (από τον τέταρτο μέχρι τα μέσα του έκτου αιώνα). Εκείνη την εποχή ειδωλολάτρες κατέκλυζαν τη νεοσύστατη κρατική Εκκλησία, χωρίς όμως να έχουν απαρνηθεί τις ειδωλολατρικές τους συνήθειες. Με αφορμή την τιμήση των μαρτύρων της πίστης που είχαν χάσει τη ζωή τους εισέβαλε η λατρεία των αγίων στην Εκκλησία και έτσι καλύφθηκε η ανάγκη των απλών ανθρώπων για πιο ‘χειροπιαστούς’ θεούς.²² Ειδικά, η λατρεία της παρθένου Μαρίας²³ γινόταν όλο και πιο δημοφιλής και οι θεολόγοι της εποχής προσπαθούσαν να ταιριάξουν τη λατρεία της Μαρίας με τον τίτλο της “Θεοτόκου” (μητέρα του Θεού) και τις υποθετικές και αναπόδεικτες δογματικές θεολογίες σχετικά με τη φύση του Χριστού. Οι θεολόγοι πίστευαν ότι είχαν κατανοήσει τόσο καλά τη φύση του Χριστού, που διακήρυτταν ότι η Μαρία ήταν η μητέρα του Θεού.²⁴ Μέσα σ’ αυτή την πορεία προς την ειδωλολατρία ο Νεστόριος

²⁰ Ο Συμεών ο Μεταφραστής (900-984 μ.Χ.) ήταν ένας Βυζαντινός αγιογράφος και πολιτικός, ο οποίος κατάρτισε μια συλλογή 10 τόμων, το Μηνολόγιο. Εκεί διασώζονται οι παραδόσεις των αγίων της ανατολής των πρώτων αιώνων. Εκεί βρίσκεται και η ιστορία του Αντίπα, στου οποίου τη μνήμη είναι αφιερωμένη η 11^η Απριλίου.

²¹ Αναφορές στην ιστορία του Αντίπα μπορούν να βρεθούν σε αρκετές ιστοσελίδες της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως είναι η ιστοσελίδα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής ή η ιστοσελίδα Comeandseeicons.com.

²² Βλέπε The Catholic Encyclopedia, άρθρο “Devotion to the Blessed Virgin Mary”

²³ Παρόλο που οι Καθολικοί ισχυρίζονται ότι η παράδοση παραλείφθηκε από τους Αποστόλους χωρίς καμία παραποίηση, οι ίδιοι παραδέχονται ότι δεν είναι ακριβώς έτσι σε ότι αφορά στη λατρεία της παρθένου Μαρίας. “Η τιμήση της λατρευτής μας Κυρίας δεν περιλαμβάνεται, τουλάχιστον κατηγορηματικά, στην αρχική μορφή του Συμβόλου της Πίστης, οπότε ίσως δεν μας ξαφνιάζει το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ξεκάθαρα στοιχεία του δόγματος της παρθένου Μαρίας στα πρώτα χριστιανικά χρόνια.” Καθολική Εγκυκλοπαίδεια, άρθρο, “Devotion to the Blessed Virgin Mary”.

²⁴ Η βασική υπόθεση είναι ότι ο Χριστός έχει μία φύση, Θεϊκή και ανθρώπινη, όχι δύο φύσεις, μια Θεϊκή και μια ανθρώπινη. Αφού η φύση είναι αδιαίρετη, η Μαρία ήταν μητέρα της πλήρους φύσης, δηλαδή και της ανθρώπινης και της Θεϊκής και κατά συνέπεια είναι η μητέρα της θεότητας.

αποτέλεσε ένα εσφαλμένο αλλά εξέχον παράδειγμα αντίστασης στην ειδωλολατρεία, όπως ήταν και ο Αντίπας.

Τα θεολογικά θέματα εκείνης της εποχής καταπιάνονταν με την ανθρώπινη και τη θεϊκή φύση του Χριστού. Ο Νεστόριος αντιπροσώπευε τη σχολή της Αντιόχειας, που τόνιζε την ανθρώπινη φύση του Χριστού. Αντίθετα, η σχολή της Αλεξάνδρειας, εκπροσωπούμενη από τον Κύριλλο, τόνιζε τη Θεϊκή φύση Του. Όταν ο Νεστόριος έγινε Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης το 428 μ.Χ. συνέχισε την έριδα για τη φύση του Χριστού και έλαβε μέρος στις εκδηλώσεις φθόνου και ανταγωνισμού ανάμεσα στην Κωνσταντινούπολη και την Αλεξάνδρεια για εξουσία και διακρίσεις.

Όλα αυτά θα έμεναν στη σφαίρα του θεολογικού και πολιτικού ανταγωνισμού, ωστόσο ο Νεστόριος έβλεπε στο δημοφιλή τίτλο “Θεοτόκος” την εισβολή της ειδωλολατρίας στην Εκκλησία. Ο βασικός του ισχυρισμός ήταν ο εξής: “Αν η Μαρία ονομαστεί Θεοτόκος, θα θεοποιηθεί”.²⁵ Αλλά η λατρεία ενός θεοποιημένου ατόμου ήταν πολύ δημοφιλής και κάθε κατάκριση εξόργιζε τους πιστούς. “Όταν κήρυττε εναντίον του τίτλου (Θεοτόκος) ο Νεστόριος εναντιωνόταν στην ανερχόμενη θρησκευτική ευλάβεια και το σεβασμό προς την Παρθένο. Ο Κύριλλος βρήκε την ευκαιρία να ταπεινώσει τον αντίπαλό του και τη σχολή της Αντιόχειας με ένα κύπημα.”²⁶ Έγινε σύγκληση της συνόδου και ο Νεστόριος καταδικάστηκε, εξορίστηκε και τελικά πέθανε στην εξορία. Η αντιπαράθεση για τη φύση του Χριστού συνεχίστηκε και τελικά οδήγησε στη διάσπαση της ανατολικής Εκκλησίας.²⁷ Ο τίτλος “Θεοτόκος” έγινε πιο δημοφιλής από ποτέ, όπως και η λατρεία της Μαρίας, των αγίων και των εικόνων.

Ο Νεστόριος ήταν γνωστός για τη λανθασμένη άποψή του σχετικά με τη φύση του Χριστού. Ουσιαστικά όλοι οι υπεύθυνοι της Εκκλησίας προέβαιναν σε διάφορες εικασίες σχετικά με ένα θέμα που είναι ακατάληπτο στον άνθρωπο και θα έπρεπε να μείνει ως έχει. Αλλά η θαρραλέα εναντίωση του Νεστόριου στην ειδωλολατρία είναι ένα παράδειγμα του πνεύματος του Αντίπα, ενός πνεύματος που αυξανόταν στους επόμενους αιώνες, μέχρι που έγινε ένα ισχυρό κίνημα την περίοδο της εικονομαχίας τον όγδοο και ένατο αιώνα. Η Ορθόδοξη Εκκλησία είχε σχεδόν απελευθερωθεί από την ειδωλολατρία, αλλά τελικά, με την υποστήριξη της Ρωμαϊκής Εκκλησίας, οι ειδωλολάτρες επικράτησαν και το αντιστασιακό κίνημα καταπνίγηκε (βλ. κεφάλαιο 2:18-20, Αφήνεις την Ιεζάβελ).

2:14 Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΒΑΛΑΑΜ

“Έχω, όμως, λίγα εναντίον σου, επειδή έχεις εκεί κάποιους που κρατούν τη διδασκαλία του Βαλαάμ, ο οποίος δίδασκε τον Βαλάκ να βάλει σκάνδαλο μπροστά στους γιους Ισραήλ, ώστε να φάνε ειδωλόθυτα και να πορνεύσουν” Αποκάλυψη 2:14.

Η ιστορία του Βαλαάμ και οι προσπάθειες του να καταραστεί το λαό του Θεού καταγράφονται στο βιβλίο των Αριθμών κεφάλαια 22-24. Όντας προφήτης γνώριζε τη φωνή του Θεού και ο Θεός του είχε δείξει ότι δεν επιτρεπόταν να δεχθεί την προσφορά χρημάτων από τον Βαλάκ, τον βασιλιά του Μωάβ, που ήθελε να καταραστεί το λαό Ισραήλ. Αλλά ο Βαλαάμ “αγάπησε τον μισθό της αδικίας” (Β’ Πέτρου 2:15) και συνειδητά αγνόησε την εντολή του Θεού. Λόγω όμως της προστασίας του Θεού προς τον λαό Του, ο Βαλαάμ δεν μπόρεσε να καταραστεί τον Ισραήλ, αλλά αντίθετα, πρόφερε ευλογίες!

²⁵ Catholic encyclopedia, άρθρο “Νεστόριος”.

²⁶ Walker σ. 147

²⁷ Η ανατολική Εκκλησία διασπάστηκε στις Νεστοριανές εκκλησίες (που αποδέχονταν την ανθρώπινη φύση του Χριστού) στην Περσία και την Ινδία, στις μονοφυσιτικές εκκλησίες (που αποδέχονταν τη θεϊκή φύση) στη Συρία και στην Αίγυπτο και στην Ορθόδοξη Εκκλησία (η οποία υιοθέτησε τη ρωμαϊκή άποψη των δυο υποστάσεων στη σύνοδο της Χαλκηδόνας) με έδρα την Κωνσταντινούπολη.

Απογοητευμένος, “ο Βαλαάμ αναχώρησε, και επέστρεψε στον τόπο του” (Αριθμοί 24:25). Αλλά προφανώς καθώς πήγαινε σπίτι, είχε μια καινούρια ιδέα: Αν οι Ισραηλίτες παρασύρονταν στην αμαρτία, θα στερούνταν της Θεϊκής προστασίας και θα μπορούσαν να νικηθούν από τους Μωαβίτες. “(Οι γυναίκες) έγιναν αιτία στους γιους Ισραήλ, σύμφωνα με τη συμβουλή του Βαλαάμ, να ανομήσουν ενάντια στον κύριο, στην υπόθεση του Φεγώρ, και έγινε η πληγή επάνω στη συναγωγή του Κυρίου” (Αριθμοί 31:16). “(Οι Μωαβίτες) προσκάλεσαν τον λαό (Ισραήλ) στις θυσίες των θεών τους· και ο λαός έφαγε, και προσκύνησε τους θεούς τους· και ο Ισραήλ προσκολλήθηκε στον Βέελ-φεγώρ... και εκείνοι που πέθαναν στην πληγή ήσαν 24.000” (Αριθμοί 25:2,3,9). Ο Βαλαάμ εκμεταλλεύτηκε την πνευματική αδυναμία και την αγάπη για την αμαρτία του λαού Ισραήλ και τους οδήγησε στον πειρασμό της ειδωλολατρίας με σκοπό το προσωπικό του κέρδος.²⁸

Αυτό το τραγικό σενάριο επαναλαμβανόταν την εποχή της Περγάμου, όταν οι μοναχοί και οι ιερείς άρχισαν να εκμεταλλεύονται την ειδωλολατρική προσκύνηση των λειψάνων των αγίων προς οικονομικό τους όφελος. “Η λατρεία των μαρτύρων της πίστης και των λειψάνων τους ξεκίνησε στα μέσα του δεύτερου αιώνα... αλλά με την αποδοχή του χριστιανισμού από τον Κωνσταντίνο και την είσοδο μεγάλου αριθμού ανθρώπων στην Εκκλησία, που μόλις είχαν απαρνηθεί τον παγανισμό, αυτός ο τρόπος λατρείας ενισχύθηκε”. Μέχρι το τέλος του τέταρτου αιώνα οι μάρτυρες της πίστης είχαν ανακηρυχθεί ανεπίσημα άγιοι - “οι προσευχές απευθύνονταν προς αυτούς ως μεσολαβητές προς το Θεό, με την ιδέα πως αυτοί μπορούσαν να προστατεύουν, να θεραπεύουν και να ωφελούν τους πιστούς. Ξεχωριστές μέρες αφιερώθηκαν στους αγίους και τις ημέρες αυτές εκτίθονταν οι εικόνες και τα λείψανά τους. Ο λαός μέσα από δεισιδαιμονικές διδαχές πίστευε ότι οι προσφορές που έφερνε τις ημέρες αυτές θα διασφάλιζαν την εύνοια του Θεού και για τους ίδιους αλλά και για τα αγαπημένα τους πρόσωπα που είχαν πεθάνει.

Η Μαρία και οι άγιοι έγιναν οι φίλοι και οι συνήγοροι του λαού, καθώς ο Θεός Πατέρας, ακόμα και ίδιος ο Χριστός φαίνονταν απόμακροι και αυστηροί. Μεγάλα χρηματικά ποσά προσφέρονταν για την ανέγερση ναών προς τιμή των αγίων. Ιστορίες για τα θαύματα που εκτελούσαν οι άγιοι ή ακόμα και οι εικόνες τους, έκαναν τους απλούς ανθρώπους να είναι ακόμα πιο πρόθυμοι να ‘αγοράσουν’ την πρόσβαση τους προς εκείνους.

Μαζί με τη λατρεία των αγίων άνθιζε και η λατρεία αντικείμενων που όπως πίστευαν είχαν σχέση με τον Χριστό, τους αποστόλους, και τους μάρτυρες της Εκκλησίας. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονταν κομμάτια του τιμίου σταυρού, οστά, ρούχα και άλλα αντικείμενα των αγίων, και εικόνες, οι οποίες θεωρήθηκαν πως είχαν θαυματουργές θεραπευτικές δυνάμεις. Μεγάλη σημασία δίνονταν στην προσκύνηση των λειψάνων που φυλάσσονταν σε μακρινά και δυσπρόσιτα μέρη και ο κόσμος έπρεπε να ταξιδέψει για να βρεθεί εκεί. Οι ειδωλολατρικές τάσεις του λαού γίνονταν αντικείμενο εκμετάλλευσης, για να πλουτίζει η Εκκλησία και να ενισχύεται η δύναμη, η εξουσία και το κύρος των επισκόπων και των μοναχών που ήταν υπεύθυνοι για τη συντήρηση και φύλαξη των λειψάνων και των ιερών των ναών. Αντί να υπακούν στην εντολή της Αγίας Γραφής που λέει “φεύγετε από την ειδωλολατρία” (Α΄ Κορινθίους 10:14), οι θεολόγοι και οι ηγέτες της Εκκλησίας την ασπάσθηκαν και την εκμεταλλεύτηκαν για οικονομικό όφελος. “Αυτός ο τύπος ‘λαϊκού’ χριστιανισμού είχε την πιο εγκάρδια υποστήριξη από τους μοναχούς και αντί να εμποδίζεται προαγόταν από τους ηγέτες της Εκκλησίας, ιδιαιτέρως από τα μέσα του δεύτερου αιώνα και μετά. Αναμφίβολα διευκόλυνε τη μετάβαση από τον παγανισμό στο Χριστιανισμό για χιλιάδες ανθρώπους, αλλά σ’ ένα μεγάλο βαθμό έφερε την ειδωλολατρία μέσα στην Εκκλησία”.²⁹ Η μίμηση της συμπεριφοράς του “Βαλαάμ” από τους μοναχούς, τους ιερείς και τους ηγέτες της Εκκλησίας ενθάρρυνε την “πνευματική πορνεία” της ειδωλολατρίας, η οποία εδραιώθηκε εκείνη την περίοδο.

²⁸ Στο τέλος ο Βαλαάμ δεν απόλαυσε τα κέρδη του – “Και εκτός εκείνων που θανατώθηκαν, θανάτωσαν και... τον Βαλαάμ, τον γιο του Βεώρ, τον θανάτωσαν με μάχαιρα.” (Αριθμοί 31:8)

²⁹ Walker σ. 147

“Έτσι κι εσύ, έχεις μερικούς που κρατούν τη διδασχὴ των Νικολαΐτων· το οποίο μισώ”
Αποκάλυψη 2:15.

Οι Νικολαΐτες ἦταν ἡ αἵρεση τοῦ γνωστικισμοῦ. Ἡ βασικὴ διδασκαλία τοῦ Γνωστικισμοῦ ἦταν ὅτι ὁ φυσικὸς κόσμος εἶναι κακός, ἀλλὰ με κάποια μυστικὴ γνώση οἱ πεφωτισμένοι ἐκλεκτοὶ θα μπορούσαν νὰ δραπετεύσουν πρὸς μιὰ ἀνώτερη σφαῖρα ὑπαρξῆς. Ὁ Ἰεχωβά, ὁ Θεὸς τῶν Εβραίων, θεωροῦνταν κακός ἐπειδὴ δημιούργησε τὴν ὕλη, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ἐπέστρεψε με τὴ μυστικὴ γνώση πὺ θα οδηγούσε στὴ βασιλεία τοῦ καλοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως, ἀφοῦ ἡ σαρκικὴ μᾶς φύση εἶναι ἀπελπιστικὰ κακὴ, δὲν ἔχει νόημα νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὴν ἐλέγξουμε.

Ἡ πιο ἀκραία μορφή Γνωστικισμοῦ ἦταν ἡ σχολὴ τῶν Νικολαΐτων ἢ Ἀντινομικὴ σχολή, ἡ ὁποία δίδασκε ὅτι εἶναι ἱερό χρέος τοῦ ἀνθρώπου ἡ παραβίαση τοῦ νόμου τοῦ κακοῦ “Θεοῦ τῶν Εβραίων”, πὺ οδηγούσε σε χυδαία ἀνηθικότητα.³⁰ Ἀν καὶ ἡ ἐκκλησία, σε μιὰ ἐντονη διαμάχη στὴν ἐποχὴ τῆς Εφέσου καὶ τῆς Σμύρνης ἀπέρριψε τὸν Γνωστικισμό, ὁ ἀπόηχος αὐτῆς τῆς αἵρεσης ἔκανε τὴν ἐμφάνισή τοῦ τὴν περίοδο τῆς Περγάμου μ’ ἕναν ἐκπληκτικὸ τρόπο μέσα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ τοῦ μοναχισμοῦ.³¹

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ‘πατέρες’ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁ Ὁριγένης καὶ ὁ Τερτυλλιανός, ἐπιδόθηκαν σε ἕναν πολὺ αὐστηρὸ ἀσκητικὸ τρόπο ζωῆς³² καὶ αὐτὸ ἔγινε τὸ ἰδανικὸ γιὰ τοὺς “πιστοὺς” Χριστιανούς. Ἀλλὰ ταυτόχρονα ἔκαναν διακρίσεις ἀνάμεσα στὶς “συμβουλές” καὶ τὶς “ἀπαιτήσεις” τοῦ ευαγγελίου. Ἰσχυρίζονταν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δίδασκε (σε περικοπές ὅπως Ματθαῖον 19:12, 21³³) ἕνα πολὺ ὑψηλὸ πρότυπο ἀνέχειας καὶ ἀγαμίας πὺ ἦταν προαιρετικὴ “συμβουλή” γιὰ ἐκείνους πὺ λάμβαναν σοβαρὰ τὴν ἀγιοσύνη. Οἱ ἀπαιτήσεις ὁμως γιὰ τοὺς ‘ἀπλοὺς’ ἀνθρώπους ἦταν ἐντελῶς διαφορετικές. “Παρόλο πὺ οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι δεσμευτικὲς γιὰ ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ἡ συμβουλή ἀπευθυνόταν πρὸς ἐκείνους πὺ θα ἠθελαν νὰ ζουν μιὰ πιο ἀγία ζωή... Ἡ ἐθελοντικὴ ἀνέχεια καὶ ἡ ἀγαμία θεωροῦνταν συνεπῶς συμβουλές, οἱ ὁποῖες ἦταν ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοστοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ πρόσδιδαν ἰδιαιτέρως ἀρετὲς σε ἐκείνους πὺ τὶς ἐφάρμοζαν”.³⁴ Φυσικὰ ὁ ἀπλὸς λαός, πὺ δὲν εἶχε ἐπιλέξει τὸ δρόμο τῶν πνευματικῶν ἐκλεκτῶν, αἰσθανόταν ὅτι τὸ χαμηλότερο ἐπίπεδο τῶν “ἀπαιτήσεων” καθιστούσε περιττὸ ἢ ἀκόμα καὶ ἀνέφικτο τὸ νὰ ζήσουν μιὰ ἀγία ζωή.

Ἀρκετὲς τάσεις συνέβαλαν στὴ διαίρεση τῆς ἐκκλησίας σε ‘ἀγίους’ καὶ ‘κοσμικοὺς’. Ὡς ἐπίσημη θρησκεία τῆς αυτοκρατορίας, ἡ ἐκκλησία προσέλκυε μεγάλους ἀριθμοὺς ‘πρῶν’ εἰδωλολατρῶν πὺ ἦταν μόνο κατ’ ὄνομα χριστιανοί. Πολλοὶ ἄλλοι γίνονταν χριστιανοί ἐπειδὴ τοὺς εἶχαν βαφτίσει οἱ γονεῖς τοὺς, χωρὶς νὰ ἔχουν πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Χριστό. Ἡ ἐκκλησία προσπαθοῦσε νὰ ἐγκαθιδρύσει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν στὴ γῆ, ὁπότε δὲν ὑπῆρχαν πολλοὶ πὺ πίστευαν ὅτι τὸ τέλος τοῦ κόσμου, πὺ περίμενε ἡ πρώτη Ἐκκλησία, πλησίαζε. Ἀπὸ τὴ στιγμή πὺ ὅλοι ἦταν χριστιανοί ἦταν εὐκόλο νὰ θεωρηθεῖ ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ κοσμικότητα τῆς κοινωνίας σαν κάτι τὸ φυσιολογικὸ.³⁵

³⁰ Βλέπε Καθολικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, “Γνωστικισμὸς”.

³¹ Ὡς μοναχισμὸς στὸ λεξικὸ τῆς Encarta, ὀρίζεται “ὁ τρόπος ζωῆς τῶν μοναχῶν, ὅπου ἀποσύρονται ἐντελῶς ἢ κατὰ μέρος ἀπὸ τὴν κοινωρία γιὰ νὰ ἀφιερωθοῦν στὴν προσευχὴ, στὴν ἀπομόνωση καὶ στὴν περισυλλογή” καὶ συχνὰ ἔχει γνωρίσματα τοῦ ἀσκητισμοῦ πὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ αὐστηρὴ λιτότητα καὶ αὐταπάρνηση.

³² Ὁ Ὁριγένης, γιὰ παράδειγμα, “ἦταν φανατικὸς ἀσκητὴς, καὶ γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸ σκάνδαλο πὺ μπορούσε νὰ προκύψει ἀπὸ τὶς σχέσεις τοῦ με τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ, εὐνοῦχισε τὸν εαυτὸ τοῦ, θεωρώντας τὸ κεφάλαιο 19 στὸ κατὰ Ματθαῖον ὡς τὸ ἀξεπέραστο ὑπόδειγμα τελειότητας.” (Walker, σ.79).

³³ “Ἐπειδὴ, ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, πὺ γεννήθηκαν ἔτσι ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας τοὺς καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, πὺ εὐνοχίστηκαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, πὺ εὐνοχίστηκαν ἀπὸ τὸν εαυτὸ τοὺς γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅποιος μπορεῖ νὰ τὸ δεχθεῖ, ἄς τὸ δεχθεῖ!... “Ἀν θέλεις νὰ εἶσαι τέλειος, πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δώσ’ τὰ στους φτωχοὺς” (Ματθαῖον 19:12,21).

³⁴ Walker σ. 104

³⁵ Αὐτόθι, σ.103

Οι ‘πιστοί’ χριστιανοί, αντέδρασαν σε κάτι τέτοιο υιοθετώντας τον ασκητικό τρόπο ζωής και αποτραβήχτηκαν από τον κόσμο. Ο ασκητισμός είχε κοινό χαρακτηριστικό με τον γνωστικισμό την αντίληψη ότι ο φυσικός κόσμος είναι κακός και ότι οι λίγοι εκλεκτοί μπορούν να απελευθερωθούν προς μία ανώτερη σφαίρα (όντας στο μοναστήρι). Η θλιβερή συνέπεια ήταν ότι προήγαγε ένα διπλό ιδεώδες χριστιανικής ηθικότητας. Ο απλός χριστιανός αντιλαμβανόταν από τους μοναχούς και την παραφουσκωμένη εξιδανίκευση της ζωής των αγίων ότι η σαρκική φύση είναι κακή, αλλά αφού δεν συμμετείχε στη μοναστική ζωή, θα ήταν αδύνατο να υπερνικήσει την αμαρτωλή σαρκική του φύση. Επιπλέον, οι μοναχοί δεν περίμεναν ότι οι απλοί πιστοί θα μπορούσαν να ζήσουν μια ηθική ζωή, από τη στιγμή που δεν είχαν διαλέξει τον προαιρετικό δρόμο της αγιότητας. Το αποτέλεσμα σε εκκλησιαστικό επίπεδο ήταν να επανεμφανιστεί **“η διδαχή των Νικολαϊτών”**: Η χριστιανική εκκλησία είχε διαιρεθεί σε ολίγους ‘αγνούς και άγιους’ που αποτραβιόντουσαν από τον κόσμο στα μοναστήρια και την πλειοψηφία του λαού που ζούσε μια κοσμική και ανήθικη ζωή.

Αλλά ακόμα και ανάμεσα στους ιερείς και στους μοναχούς, το δόγμα της αγαμίας, που καθιερώθηκε εκείνη την εποχή,³⁶ είχε ως αποτέλεσμα τη **“διδαχή των Νικολαϊτών”**. Από τη μία οι άνθρωποι καταπιάνονταν με αδιάλειπτες προσευχές, λειτουργίες και νηστείες και από την άλλη κατακυλούσαν σε μια διεστραμμένη και ανήθικη συμπεριφορά ως αποτέλεσμα αυτού του απάνθρωπου και μη Βιβλικού δόγματος.³⁷ Η ανηθικότητα μεταξύ των μοναχών, η σεξουαλική παρενόχληση εκείνων που προσέρχονταν να εξομολογηθούν από τους ιερείς, η ομοφυλοφιλία και η κακοποίηση των παιδιών ήταν τραγικά παραδείγματα που δυστυχώς αποτελούν μάστιγα για την Εκκλησία, όχι μόνο την εποχή της Περγάμου αλλά και της σημερινής.

2:16 ΜΕΤΑΝΟΗΣΕ, ΕΙΔΑΛΛΩΣ

“Μετανόησε’ ειδάλλως, έρχομαι σε σένα γρήγορα, και θα πολεμήσω εναντίον τους με τη ρομφαία του στόματός μου” Αποκάλυψη 2:16.

Στην Αποκάλυψη 19:15 η ρομφαία που βγαίνει από το στόμα του Κυρίου “χτυπάει... τα έθνη” καθώς “ποιμένει με σιδερένια ράβδο” κάτι που στους Ψαλμούς 2:8,9 σημαίνει ότι συντρίβει τα έθνη σε κομμάτια. Αυτό συνέβη στην αυτοκρατορική εκκλησία, που δεν μετανόησε από την ειδωλολατρία της. Η λατρεία των αγίων, των λείψανων και της θρησκευτικής τέχνης (εικόνες και αγάλματα) παγιωνόταν όλο και περισσότερο με το πέρασμα των ετών και ο Θεός επέτρεψε **“στη ρομφαία”** να καταστρέψει την Εκκλησία.

Το Ισλάμ έκανε την εμφάνισή του και εν μέρει αποτελούσε μια αντίδραση προς την ειδωλολατρία του Βυζαντινού Χριστιανισμού και ιδιαίτερα προς τη λατρεία της Μαρίας. Υποστηρίζοντας ότι οι Χριστιανοί είναι ειδωλολάτρες που πρέπει να υποταχθούν στον Αλλάχ,³⁸

³⁶ Η πρώτη εκκλησιαστική σύνοδος που όριζε την αγαμία ήταν η σύνοδος της Ελβίρας, στην αρχή του τέταρτου αιώνα (The Catholic encyclopedia, άρθρο “Celibacy of the Clergy”).

³⁷ Ο απόστολος Πέτρος και άλλοι απόστολοι είχαν συζύγους (Α΄ Κορινθίους 9:5). Ο επίσκοπος και ο πρεσβύτερος θα έπρεπε να είναι “άνδρας μιας γυναίκας” (Α΄ Τιμοθέο 3:2, Τίτον 1:5,6). Μια από τις “διδασκαλίες δαιμονίων” ήταν να “εμποδίζουν τον γάμο” (Α΄ Τιμοθέο 4:1,3).

³⁸ Η βασική αντίρρηση του Μωάμεθ σχετικά με τις υπόλοιπες θρησκείες ήταν ότι λάτρευαν πολλούς θεούς αντί για ένα θεό, τον Αλλάχ. Παρόλο που διδασκε στο Κοράνι ότι οι Χριστιανοί είχαν λάβει μια αληθινή αποκάλυψη από τον Θεό μέσω του προφήτη Ιησού, ισχυρίστηκε ότι η Άγια Γραφή είχε διαφθαρεί από δογματικά πιστεύω όπως η τριαδικότητα, στην οποία εναντιώθηκε σθεναρά, γιατί θεωρούσε ότι προωθούσε τον πολυθεϊσμό. Δυστυχώς, η εικόνα της τριάδας που είχε από τους βυζαντινούς Χριστιανούς ήταν ο Πατήρ, ο Υιός και η Παρθένος Μαρία. Ένας μελετητής του Ισλάμ αναφέρει: “Και τότε ο Αλλάχ είπε, “Ιησού, γιε της Μαρίας, είπες ποτέ στο λαό, λάβετε εμένα και τη μητέρα μου ως δυο θεούς εκτός από τον Αλλάχ;” Και απάντησε ο Ιησούς: “Δόξα σε Σένα, δεν μπορώ να πω κάτι που δεν έχω το δικαίωμα να πω” (Κοράνι 5:116). Έτσι το Κοράνι λέει ότι ο ίδιος ο Ιησούς απέρριψε την τριαδικότητα ως απεικόνιση του Πατέρα, της Μαρίας και του Ιησού”. Braswell, “What You Need to Know About Islam and Muslims”, Broadman & Holman, 2000 σ. 125.

οι Μουσουλμάνοι πραγματοποιούσαν διαρκείς επιθέσεις στη χριστιανική Βυζαντινή αυτοκρατορία από τον έβδομο αιώνα μέχρι την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 μ.Χ.

Στη δύση η ρομφαία έκανε την εμφάνισή της πιο γρήγορα. Αλλεπάλληλα κύματα βαρβάρων εισέρρεαν από τη βόρεια Ευρώπη, καθαιρώντας και τον τελευταίο Ρωμαίο αυτοκράτορα το 476 μ.Χ. Αυτές οι βαρβαρικές φυλές ήταν οπαδοί των διδαχών του Αρείου, που είχε καταδικαστεί ως αιρετικός για τις απόψεις του για τη φύση του Χριστού από την Καθολική εκκλησία στην πρώτη Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας το 325 μ.Χ. Οι βαρβαρικές, αιρετικές φυλές κυβερνούσαν πλέον τη Ρώμη και μολονότι δεν κατέστρεψαν την παπική εκκλησία, περιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική της εξουσία.

“Όποιος έχει αυτί, ας ακούσει τι λέει το Πνεύμα προς τις εκκλησίες. Σ’ αυτόν που νικάει, θα του δώσω να φάει από το μάννα που είναι κρυμμένο, και θα του δώσω μια ψήφο λευκή, και επάνω στην ψήφο ένα νέο όνομα γραμμένο, που κανένας δεν γνωρίζει παρά μονάχα αυτός που το παίρνει” (Αποκάλυψη 2:17). **“Το μάννα που είναι κρυμμένο”** και η φράση **“λευκή ψήφος, και επάνω στην ψήφο ένα νέο όνομα γραμμένο”**, δίνουν έμφαση στην εμφάνιση ‘κρυμμένων’ ή μυστικών χριστιανών, που αναγκάζονται να κινηθούν ‘υπογείως’ εξαιτίας της απειλής της απόρριψης και του διωγμού από την επίσημη κρατική εκκλησία, που αποτελούνταν από τους ψεύτικους ηγέτες του ‘Βαλαάμ’ και υποστηρίζονταν από τους ‘Νικολαΐτες’. Αυτός ο διχασμός γίνεται πιο έκδηλος στην εποχή των Θυάτειρων, όταν η επίσημη εκκλησία χαρακτηρίζεται ως Ιεζάβελ.

ΘΥΑΤΕΙΡΑ

2:18-20 ΑΦΗΝΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΖΑΒΕΛ

“Και προς τον άγγελο της εκκλησίας στα Θυάτειρα γράψε: Αυτά λέει ο Υιός του Θεού, εκείνος που έχει τα μάτια του σαν φλόγα φωτιάς, και τα πόδια του είναι όμοια με χαλκολίβανο: Ξέρω τα έργα σου, και την αγάπη, και τη διακονία, και την πίστη, και την υπομονή σου, και τα έργα σου, και τα τελευταία ότι είναι περισσότερα από τα πρώτα. Έχω, όμως, λίγα εναντίον σου, επειδή αφήνεις τη γυναίκα, την Ιεζάβελ...” Αποκάλυψη 2:18-20.

Το μήνυμα προς τα Θυάτειρα ξεκινάει με μια εκπληκτική εξέλιξη: Η Εκκλησία έχει ξαναβρεί τις αρετές της περιόδου της Εφέσου (καλά έργα, διακονία, πίστη και υπομονή) και έχει επανέλθει η πρώτη αγάπη που είχαν χάσει οι Εφέσιοι και όλα αυτά έγιναν στη διάρκεια της πιο ζοφερής περιόδου για την Εκκλησία - τον Μεσαίωνα.

Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η επίσημη, Καθολική εκκλησία είχε απομακρυνθεί τόσο πολύ από τον Χριστό, που το μήνυμα δεν απευθυνόταν πλέον σε αυτή. Στην εποχή της Περγάμου ο Κύριος δήλωσε προς τους πιστούς Χριστιανούς: **“έχεις εκεί κάποιους που κρατούν τη διδασκαλία του Βαλαάμ”** και **“έχεις μερικούς που κρατούν τη διδαχή των Νικολαϊτών”**, δηλαδή οι αιρετικοί ήταν μέρος της Εκκλησίας του Θεού. Αλλά στην εποχή των Θυάτειρων η Εκκλησία (που ονομάζεται στην Αποκάλυψη ‘το υπόλοιπο’) δεν ‘έχει’ την Ιεζάβελ, αλλά μάλλον την ‘αφήνει’ ή την ‘ανέχεται’ που σημαίνει ότι της επιτρέπει να κάνει ότι επιθυμεί χωρίς περιορισμούς.

Η Ιεζάβελ συμβολίζει, την ψεύτικη Εκκλησία του Μεσαίωνα. Σύμφωνα με την ιστορία, η Ιεζάβελ ήταν γυναίκα του Αχαάβ, βασιλιά του Ισραήλ, ο οποίος **“έπραξε πονηρά μπροστά στον Κύριο, περισσότερο από όλους, όσοι ήσαν πριν απ’ αυτόν”** (Α΄ Βασιλέων 16:30). Πριν απ’ αυτόν, το αποκορύφωμα της αμαρτίας ήταν **“οι αμαρτίες του Ιεροβοάμ”** ο οποίος είχε διαιρέσει το βασίλειο και ανέγειρε είδωλα μόσχων στην περιοχή του Εφραΐμ και του Δαν. Αλλά ο Αχαάβ, **“σαν να ήταν ένα μικρό πράγμα το να περπατάει στις αμαρτίες του Ιεροβοάμ... πήρε ακόμα για γυναίκα την Ιεζάβελ, τη θυγατέρα του Εθβαάλ, του βασιλιά των Σιδωνίων”** (εδ. 31). Η Ιεζάβελ έγινε δραστήρια ηγέτιδα του βασιλείου, εκμεταλλεόμενη τον ανίσχυρο βασιλιά, για να πραγματοποιήσει τους στόχους της.

Η πρώτη πράξη της ήταν να αναγείρει “βωμό στον Βάαλ, μέσα στον οίκο του Βάαλ, που είχε οικοδομήσει στη Σαμάρεια” (εδ. 32). Είχε έναν στρατό ειδωλολατρών ιερέων - “τους 450 προφήτες του Βάαλ, και τους 400 προφήτες των αλσών, που (έτρωγαν) στο τραπέζι της Ιεζάβελ” (Α΄ Βασιλέων 18:19). Στη συνέχεια η Ιεζάβελ “εξολόθρευε τους προφήτες του Κυρίου” (Α΄ Βασιλέων 18:4) και φρόντισε να δολοφονηθεί ένας αθώος άνθρωπος, ο Ναβουθαί, για να δημεύσει την περιουσία του (Α΄ Βασιλέων 21). “Πραγματικά, κανένας δεν στάθηκε όμοιος με τον Αχαάβ, που πούλησε τον εαυτό του στο να πράττει πονηρά μπροστά στον Κύριο, όπως τον κινούσε η γυναίκα του η Ιεζάβελ” (Α΄ Βασιλέων 21:25).

Κατά τον ίδιο τρόπο η εκκλησία στον Μεσαίωνα επίσημα ασπάσθηκε την ειδωλολατρία και με τη συμβολή του κράτους δίωκε τα αληθινά παιδιά του Θεού. Τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση καθιερωνόταν όλο και περισσότερο η προσκύνηση των εικόνων του Ιησού και των αγίων, παρόλο που αυτή η πρακτική καταδικαζόταν ευθέως στην Άγια Γραφή.³⁹ Στις αρχές του όγδοου αιώνα, ο βυζαντινός αυτοκράτορας Λέων Γ΄ ξεκίνησε την εικονομαχία και έδειχνε την έντονη αντίθεση του προς τις καλλιτεχνικές απεικονίσεις του Χριστού και των αγίων. Η διαμάχη διήρκεσε περισσότερο από 100 χρόνια και οι εκκλησιαστικές σύνοδοι αποφάσιζαν υπέρ ή κατά της λατρείας των εικόνων.⁴⁰ Το 787 μ.Χ. η δεύτερη σύνοδος της Νίκαιας αποφάσισε επίσημα η συνέχιση της προσκύνησης των εικόνων⁴¹, και τον ένατο αιώνα τελικά απορρίφθηκε η ύστατη προσπάθεια να παύσει η εικονολατρεία, ένα γεγονός που κατά τραγική ειρωνεία εορτάζεται μέχρι σήμερα ως “ο θρίαμβος της Ορθοδοξίας”. Μάλλον δεν πρέπει να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι αυτή η επίσημη αποδοχή της ειδωλολατρίας σημάδεψε το τέλος των Οικουμενικών Συνόδων και ακολούθησε μια μακρά σειρά από ήττες από τους Τούρκους ακόμα και από τους “Χριστιανούς” σταυροφόρους, με αποκορύφωση την πτώση της βυζαντινής Αυτοκρατορίας το 1453 μ.Χ. και την

³⁹ Ο Ιωάννης Δαμασκηνός και ο Θεόδωρος Στουδίτης ήταν θεολόγοι που υπεραμύνονταν της προσκύνησης των εικόνων στη διάρκεια της εικονομαχίας. “Ο Ιωάννης Δαμασκηνός έκανε προσεκτική διάκριση της ευλάβειας που αποδίδεται σ’ ένα υλικό σύμβολο και της λατρείας που αξίζει μόνο ο Θεός” (Ware, “The Orthodox Church” σ. 32, Penguin Books, 1997). Ωστόσο, ο απλός πιστός δεν μπορούσε να κατανοήσει μια τόσο λεπτή διαφορά, και η “ευλάβεια” έγινε ουσιαστικά συνώνυμη της λατρείας, αφού συμπεριλάμβανε προσκύνηση, προσευχές, λειτουργίες, ναούς, γιορτές, πομπές - όλα όσα προϋποθέτει η λατρεία. Ο Ιωάννης Δαμασκηνός ισχυρίστηκε: “Από παλιά, ο Θεός όντας άυλος, δεν απεικονιζόταν πουθενά. Αλλά τώρα, αφού ο Θεός παρουσιάστηκε με σάρκα και έζησε μεταξύ των ανθρώπων, φτιάχνω μια εικόνα του Θεού για να γίνει ορατός. Δεν λατρεύω την ύλη, αλλά λατρεύω τον Δημιουργό της ύλης, ο οποίος, για χάρη μου έγινε ύλη και ευδόκησε να μένει στην ύλη και διαμέσου της ύλης εκτελέστηκε η σωτηρία μου. Δεν θα πάψω να λατρεύω την ύλη διαμέσου της οποίας πραγματοποιήθηκε η σωτηρία μου.” (Ware σ. 33). Ωστόσο, αυτή η επιχειρηματολογία δεν αναγνωρίζει ότι ο Θεός είχε εξ’ αρχής καθαγιάσει την ύλη στη δημιουργία, έργο των χειρών Του και ότι πάντοτε απαγορευόταν η χρήση της για οποιαδήποτε απεικόνιση του Θεού (Εξοδος 20:4,5, Δευτερονόμιο 4:15-18, 27:15, Ησαΐας 44:9-20, Πράξεις 17:29). Με τόσο έντονες απαγορεύσεις ενάντια στη χρήση εικόνων, ως μέσου απεικόνισης ενός αντικειμένου λατρείας, θα έπρεπε να υπάρχουν ξεκάθαρες αποδείξεις στην Άγια Γραφή ότι κάτι τέτοιο έπαψε να ισχύει και όχι μόνο να λαμβάνονται υπόψη οι επιχειρηματολογίες φιλοσόφων και θεολόγων.

⁴⁰ Και η Ρωμαιοκαθολική και η Ορθόδοξη Εκκλησία επιμένουν ότι δεν λατρεύουν τις εικόνες, διακρίνοντας τη λατρεία από την προσκύνηση. Αλλά η δεύτερη εντολή απαγορεύει και τη λατρεία και την προσκύνηση προς οποιοδήποτε είδωλο ή ομοίωμα ειδώλου (Εξοδος 20:4,5). Ο Ιησούς, ως Θεός, επέτρεψε να Τον προσκυνήσουν, αλλά ο Πέτρος και οι άγγελοι δεν επέτρεψαν σε κανέναν να τους προσκυνήσει (Πράξεις 10:25,26, Αποκάλυψη 19:10, 22:8,9). Δυο φορές ο Ιωάννης “έπεσε μπροστά στα πόδια του (αγγέλου) για να τον προσκυνήσει” και ο άγγελος επέμεινε, “Πρόσεχε, μη το κάνεις αυτό· εγώ είμαι σύνδουλος σου, και των αδελφών σου... τον Θεό προσκύνησε” (Αποκάλυψη 19:10, 22:8,9). Κάθε μια από τις 60 φορές που χρησιμοποιείται η λέξη προσκύνηση στην Καινή Διαθήκη, αναφέρεται είτε σε προσκύνηση του Θεού ή του Χριστού, είτε στην κατάκριση της λατρείας των ειδώλων ή του “Θηρίου”, είτε στην επίπληξη κάποιου που προσπαθεί να προσκυνήσει άνθρωπο ή άγγελο. Οι εικονολάτρες ισχυρίζονται ότι δεν προσκυνούν το ξύλο, αλλά αυτόν που απεικονίζεται στο ξύλο. Κάτι που είναι ακόμα χειρότερο, αφού συνήθως είναι ένας άνθρωπος (έναν από τους αγίους ή η παρθένος Μαρία) που απεικονίζεται και λαμβάνει προσκύνηση.

⁴¹ Η σύνοδος της Νίκαιας το 787 μ.Χ. που μόνιμα ενέκρινε τη χρήση των εικόνων ήταν η έβδομη και τελευταία οικουμενική σύνοδος. Βλ. Ware, *The Orthodox Church*, 1997 Penguin Books.

καθυπόταξη της ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας από τη Μουσουλμανική Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Εν τω μεταξύ, στη δύση στο τέλος της εποχής της Περγάμου, η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατακλύστηκε από βάρβαρους “αιρετικούς” που περιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική δύναμη του παπισμού. Ο ισχυρός βυζαντινός αυτοκράτορας Ιουστινιανός άλλαξε αυτή την κατάσταση στέλνοντας το στρατό του για να ελευθερώσει όχι μόνο τη Ρώμη, αλλά και να διεκδικήσει το μεγαλύτερο μέρος της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Για να το καταφέρει αυτό, χρειαζόταν την υποστήριξη του ισχυρού Αρχιεπισκόπου της Ρώμης. Ο Πάπας και ο Αρχιεπίσκοπος της Κωνσταντινούπολης για πολλά χρόνια ανταγωνίζονταν ο ένας τον άλλον για το ποιος θα έχει την κυριαρχία. Αλλά το 533 μ.Χ. ο Ιουστινιανός έλυσε τη διαμάχη, εκδίδοντας ένα διάταγμα που όριζε τον Πάπα “αρχηγό όλων των εκκλησιών” και “πραγματικό και ενεργό διορθωτή των αιρετικών”.⁴² Χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να εδραιωθεί η πολιτική εξουσία του παπισμού, αλλά όταν αυτό πραγματοποιήθηκε έγινε η “Ιεζάβελ” της προφητείας, θεσμοθετώντας την ειδωλολατρία και καταστρέφοντας όλους όσους αντιτίθονταν σε αυτή.

Μέχρι το δέκατο τρίτο αιώνα αυτό είχε γίνει μια τρομακτική πραγματικότητα. Ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄ (1198-1216) θέσπισε την Ιερά Εξέταση - μια συνεργασία της Εκκλησίας και του κράτους με στόχο την εκρίζωση κάθε αίρεσης. “Ο Πάπας Ιννοκέντιος Γ΄ διατεινόταν ότι η αίρεση, ως προδοσία κατά του Θεού, ήταν πιο στυγερή από την προδοσία κατά του βασιλιά... η Ιερά Εξέταση έγινε ένα τρομερό όργανο στα χέρια της Καθολικής εκκλησίας. Οι ποινικές διώξεις της ήταν μυστικές, τα ονόματα των κατηγορών δεν γίνονταν γνωστά στους κατηγορούμενους, οι οποίοι, σύμφωνα με την παπική βούλλα του Ιννοκέντιου Δ΄ το 1252, βασανίζονταν. Η δήμευση της παρουσίας των κατηγορουμένων ήταν ένα από τα αντιπαθέστερα χαρακτηριστικά της και από τη στιγμή που τα λάφυρα μοιράζονταν ανάμεσα στην Εκκλησία και τις κρατικές αρχές, ο διωγμός συνεχιζόταν, ενώ σε άλλη περίπτωση θα είχε τερματιστεί νωρίτερα”.⁴³ Η βασίλισσα Ιεζάβελ είχε πείσει τον Αχαάβ να δολοφονηθούν οι προφήτες του Θεού και κανόνισε τη δολοφονία του Ναβουθαί, για να δημεύσει την περιουσία του. Οι ποταπές πράξεις της έγιναν αντικείμενο μίμησης από τον μεσαιωνικό παπισμό που είχε στον έλεγχο του τους βασιλείς της Ευρώπης και τους χρησιμοποίησε στη μάχη ενάντια στο λαό του Θεού.⁴⁴

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Προφανώς η επίσημη εκκλησία του Μεσαίωνα (“Ιεζάβελ”) δεν είναι η εκκλησία που επαινεί ο Ιησούς στο μήνυμα Του προς τα Θυάτεια. Ποιοί ήταν άραγε ο αληθινός λαός του Θεού εκείνης της περιόδου; Περιγράφονται ότι έχουν **“έργα...αγάπη...διακονία...πίστη, και την υπομονή”**. Επίσης, “αφήνουν” την Ιεζάβελ, δηλαδή μέχρις ενός σημείου επηρεάζονται από εκείνη και η διαμαρτυρία τους εναντίον της δεν είναι αποτελεσματική. Αλλά με το πέρασμα του χρόνου την απορρίπτουν πιο σθεναρά - **“και τα έργα σου, και τα τελευταία ότι είναι περισσότερα από τα πρώτα”**.

Τα ονόματα των ατόμων που ήταν πιστοί στο Θεό, είναι χαμένα στο παρελθόν και όσα γνωρίζουμε γι’ αυτούς προέρχονται από τους κατηγορούς τους. Οι Παυλικιανοί, οι Καθαροί και οι Βαλδένσιοι είναι μερικοί από εκείνους που εναντιώθηκαν στα χειρότερα λάθη της παπικής εκκλησίας. Αυτά τα κινήματα, ειδικά των Καθαρών, είχαν σοβαρά δογματικά λάθη και προκύπτει

⁴² Ιουστινιάνειος Κώδικας, όπως αναφέρεται από τον Smith, “Daniel and the Revelation”, Review and Herald 1972

⁴³ Walker σ. 254

⁴⁴ Ένα παράδειγμα ήταν η Ιερή Εξέταση κατά του κινήματος των Καθαρών. “Σ’ αυτόν τον πόλεμο όλη η αριστοκρατία της βόρειας Γαλλίας ήταν εναντίον της νότιας, μάλλον υποκινούμενη από το παπικό διάταγμα ότι όλα τα εδάφη των Καθαρών θα μπορούσαν να δημευθούν κατά βούληση. Αφού η περιοχή ήταν γεμάτη με υποστηρικτές των Καθαρών, έγινε στόχος των αριστοκρατών που αναζητούσαν νέα εδάφη. Οι Γάλλοι Βαρόνοι συνέρρευσαν προς τις χώρες του Νότου, για να πολεμήσουν για την Εκκλησία”. Wikipedia, άρθρο “Cathari”.

φυσικά η ερώτηση: Γιατί αυτοί οι αιρετικοί με τα δογματικά λάθη τους να θεωρούνται “η αληθινή εκκλησία του Θεού”, αντί της παπικής εκκλησίας, η οποία είχε άλλα διαφορετικά δογματικά λάθη;

Η απάντηση είναι ότι ο Θεός ανέχεται πολλές αντικρουόμενες δογματικές απόψεις, αλλά ο χαρακτηρισμός της παπικής εκκλησίας ως Ιεζάβελ δείχνει αυτό που δεν ανέχεται ο Θεός. Η Ιεζάβελ επέβαλε τη λατρεία ψεύτικων θεών και δολοφόνησε τους ιερείς του Θεού που αμφισβητούσαν αυτόν τον ψεύτικο τρόπο λατρείας. Η παπική εκκλησία έκανε ακριβώς το ίδιο, ενθαρρύνοντας την προσκύνηση των αγίων και διώκοντας εκείνους, όπως τους Καθαρούς και τους Βαλδένσιους, που απέρριπταν την ειδωλολατρία και τη διαφθορά της και προσπαθούσαν να υπακούσουν στην Αγία Γραφή αντί για τις παραδόσεις.⁴⁵ Εξαιτίας των διωγμών αναγκάστηκαν να κρύβονται στα πιο μακρινά βουνά και τελικά, “εξαιτίας της Ιεράς Εξέτασης οι Καθαροί εξουδετερώθηκαν σε έναν μόνο αιώνα και οι ενέργειες των Βαλδένσιων περιορίστηκαν κατά πολύ.”⁴⁶

Σύμφωνα όμως με την προφητεία, **“τα τελευταία (έργα θα) είναι περισσότερα από τα πρώτα”**. Τα δογματικά πιστεύω της αληθινής εκκλησίας βασίζονταν ακόμα περισσότερο στην Αγία Γραφή και η εκκλησία αντιστάθηκε με πιο αποτελεσματικό τρόπο στην κατάχρηση εξουσίας του Ρωμαιοκαθολικού συστήματος, της “Ιεζάβελ”. Ο Τζον Ουίκλιφ (1320-1384) απήφησε τον παπισμό, μεταφράζοντας την Αγία Γραφή στα Αγγλικά και αποδοκίμασε το παπικό και μοναστικό σύστημα, μέχρι το σημείο να ταυτίζει τον Πάπα με τον Αντίχριστο. Οι οπαδοί του, που ονομάζονταν Λολλάρδοι, διέδωσαν τις μεταφρασμένες Γραφές σε όλη την Αγγλία, όπου μελετήθηκαν από φοιτητές και μεταδόθηκαν στην Ευρώπη και ιδιαιτέρως στην Βοημία, με αποτέλεσμα να πιστέψει ο Τζον Χας. Ο μαρτυρικός του θάνατος το 1415 αποτέλεσε παράδειγμα και πρότυπο για τους μεταρρυθμιστές που ακολούθησαν.

2:21-23 ΤΟ ΚΡΕΒΑΤΙ ΤΗΣ ΘΛΙΨΗΣ ΤΗΣ ΙΕΖΑΒΕΛ

Στο μεταξύ εκπληρώνονταν και ένα άλλο μέρος της προφητείας για την Ιεζάβελ - **“Της έδωσα καιρό, για να μετανοήσει από την πορνεία της, και δεν μετανόησε. Να, εγώ τη βάζω σε κρεβάτι, κι αυτούς, που μαζί της μοιχεύουν, σε μεγάλη θλίψη, αν δεν μετανοήσουν από τα έργα τους. Και τα παιδιά της θα τα φονεύσω με θάνατο. Και όλες οι εκκλησίες θα γνωρίσουν ότι εγώ είμαι που ερευνώ νεφρά και καρδιές, και θα δώσω σε κάθε έναν σύμφωνα με τα έργα σας”**
Αποκάλυψη 2:21-23.

⁴⁵ Οι Παυλικιανοί εμφανίστηκαν τον έβδομο αιώνα και “απέρριψαν τον μοναχισμό, τα εξωτερικά θρησκευτικά μυστήρια, τους σταυρούς, τις εικόνες και τα λείψανα... μαζί με την Καθολική ιεραρχία. Εναντιώνονταν στον τυπικό ορθόδοξο τρόπο ζωής” (Walker σ. 235). “Το κίνημα των Καθαρών φαίνεται ότι αποτελούνταν από ευυπόληπτους ανθρώπους, ηθικούς και θαρραλέους στους διωγμούς.” (Walker σ. 251) Όλες αυτές οι ομάδες είχαν αρκετά λανθασμένα δογματικά πιστεύω, τα οποία διορθώθηκαν μέχρι ενός σημείου από τους Βαλδένσιους που παρουσιάστηκαν στο τέλος του δωδέκατου αιώνα.

Ο Ουάλντο, ένας πλούσιος έμπορος, πούλησε την περιουσία του, βρήκε μια μετάφραση της Καινής Διαθήκης και άρχισε να βιώνει μια ζωή ταπεινοφροσύνης και διακονίας. Σε λίγο τον ακολούθησαν και άλλοι και ονομάστηκαν “οι Φτωχοί του Πνεύματος”. Οι θεμελιώδεις διδασκαλίες των Βαλδενσιών ήταν ότι η Αγία Γραφή είναι το μόνο μέτρο πίστης και ζωής. “Απέρριψαν τις λειτουργίες και τις προσευχές υπέρ των νεκρών, όπως επίσης και την έννοια του ‘καθατηρίου’... Πίστευαν ότι η προσευχή κατ’ ιδίαν ήταν πιο αποτελεσματική από τη δημόσια προσευχή στην εκκλησία. Υποστήριζαν την κήρυξη του Λόγου από άντρες και γυναίκες... Με προθυμία αποδέχτηκαν τις αρχές της Μεταρρύθμισης και ασπάζθηκαν τον Προτεσταντισμό.” (Walker σ. 251-253).

Στην αρχή η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία έστειλε ιεραπόστολους να προσπαθήσουν να αλλάξουν τα πιστεύω των Βαλδενσιών και των Καθαρών. Ένα άλλο κίνημα, αυτό των Φτωχών Καθολικών (Pauperes Catholici) έκανε την εμφάνισή του με αρκετές από τις αρχές των Βαλδένσιων, αλλά υπό την αυστηρή επίβλεψη της Εκκλησίας. Παρόλο που αρκετοί πείσθηκαν και επέστρεψαν στην Καθολική εκκλησία, “το αιρετικό κίνημα” συνέχιζε να αυξάνει και να εξαπλώνεται, απειλώντας τη σταθερότητα της Εκκλησίας στη Νότια Γαλλία, τη Βόρεια Ιταλία και τη Βόρεια Ισπανία. Οργανώθηκε μια σταυροφορία το 1209, που οδήγησε σε έναν εικοσαετή καταστρεπτικό πόλεμο. Αποτέλεσμα ήταν η εξολόθρευση των Καθαρών.

⁴⁶ Αυτόθι σ.254

Έχουμε ήδη αναφερθεί στο “κρεβάτι” και το “θάνατο” της ανατολικής εκκλησίας - μετά από την αποδοχή της ειδωλολατρίας στην εικονομαχία, ακολούθησαν πέντε αιώνες παρακμής, με επιθέσεις από τους Τούρκους και τους σταυροφόρους, αποξένωση από τη δυτική εκκλησία και τελικά ήττα και υποδούλωση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στη δύση ο παπισμός έφτασε στο απόγειο της δύναμής του τον δέκατο τρίτο αιώνα και μετά ξεκίνησε μια πολύχρονη σταδιακή παρακμή (“το κρεβάτι”). Διαμάχες για την εξουσία εξασθένησαν τη δύναμη και το κύρος της Εκκλησίας,⁴⁷ αλλά ίσως πιο επιβλαβείς ήταν οι υπερβολικές οικονομικές απαιτήσεις της για τη χρηματοδότηση μεγαλοπρεπών έργων, όπως η ανέγερση του καθεδρικού ναού του Άγιου Πέτρου στη Ρώμη.

Ένας από τους πιο προσφιλείς τρόπους συγκέντρωσης χρημάτων ήταν τα συγχωροχάρτια που τα πουλούσαν προς άφεση αμαρτιών. Το βασικό σκεπτικό ήταν ότι ο Χριστός και οι άγιοι, που έζησαν μια ζωή χωρίς αμαρτία, είχαν περίσσειμα καλών πράξεων, που δεν είχαν ουσιαστικά ανάγκη αφού είχαν ήδη ζήσει μια άγια ζωή. Σύμφωνα με τις διδαχές της Καθολικής εκκλησίας, ο αμαρτωλός είτε έπρεπε ο ίδιος να κάνει καλές πράξεις, που ποτέ δεν ήταν περισσότερες από τις αμαρτίες του ή θα μπορούσε να πληρώσει για τις αμαρτίες του στο ‘καθατήριο’ (ένα μέρος όπου οι ψυχές των νεκρών βασανίζονταν μέχρι που γίνονταν εντελώς αγνές για να μεταβούν στον παράδεισο). Ωστόσο, αν ο αμαρτωλός πρόσφερε στην Εκκλησία μια δωρεά, θα κέρδιζε πρόσβαση στα καλά έργα του Χριστού και των αγίων, είτε για τις δικές του αμαρτίες, είτε για τις αμαρτίες αγαπημένων του προσώπων που είχαν πεθάνει, με σκοπό να μειωθεί ο χρόνος παραμονής τους στο καθατήριο. Προφανώς ένα τέτοιο σύστημα ήταν εντελώς καταχρηστικό και η έντονη διαμαρτυρία του Μαρτίνου Λούθηρου αποτέλεσε τον σπινθήρα για την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση.

Ο Λούθηρος ανατράφηκε στο Καθολικό σύστημα και αισθανόμενος το μεγάλο βάρος των αμαρτιών του πήγε σε ένα μοναστήρι, για να ξεφύγει από το συναίσθημα της καταδίκης. Προσπάθησε να κατευνάσει τον Θεό με νηστείες, αγρυπνίες και φραγγέλια, αλλά δεν έβρισκε ανακούφιση. Ο διορισμός του ως καθηγητής στο τμήμα θεολογίας του πανεπιστήμιου της Βυρτεμβέργης αποτέλεσε το αποκορύφωμα μιας πολυετούς περιόδου πνευματικής αύξησης, συμπεριλαμβανομένης μιας επίσκεψης στη Ρώμη που τον αφύπνισε από τις ψευδαισθήσεις. Καθώς προετοίμαζε μια μελέτη πάνω στην Επιστολή προς Ρωμαίους, εντυπωσιάστηκε από την ιδέα ότι η σωτηρία και η παρουσία μας ενώπιον του Θεού είναι αποτέλεσμα της χάρις του Θεού μέσω της πίστης, όχι μέσω των καλών έργων που πράττουμε. Αυτή η σκέψη συνοψίζεται στη δήλωση του Παύλου: “Ο δίκαιος, βέβαια, θα ζήσει με πίστη” (Ρωμαίους 1:17).

Αυτή η νέα αποκάλυψη ερχόταν σε εντυπωσιακή αντίθεση με το νόημα της πώλησης συχωροχαρτιών και καθώς ο αντιπρόσωπος του Πάπα πλησίασε στη Βυρτεμβέργης το 1517 μ. Χ., ο Λούθηρος αντέδρασε, τοιχοκολλώντας στις θύρες του καθεδρικού ναού της πόλης τις γνωστές 95 θέσεις ενάντια σε αυτή την πρακτική. Οι θέσεις σηματοδότησαν την έναρξη μιας τεράστιας διαμαρτυρίας και μεταρρύθμισης σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι ηγέτες που συμμετείχαν στη Μεταρρύθμιση αποτελούν τους μεγάλους ήρωες της πνευματικής ιστορίας όπως π.χ. ο Μελάγχθων, ο Ζβίγγλιος, ο Φάρελ, ο Μπερκουίν, ο Καλβίνος, ο Τάουσεν, ο Τιντέηλ, ο Νοξ και ένα πλήθος άλλων που συνέβαλαν στην εξάπλωση του μηνύματος. Καθώς ‘χτυπούσαν’ ανελέητα το σύστημα της ‘Ιεζάβελ’ πραγματικά εκπλήρωναν την προφητεία, **“τα παιδιά της θα τα φονεύσω με θάνατο”**, καταλαμβάνοντας παλιά οχυρά της Ρωμαϊκής εξουσίας. Αν και υπήρχαν ατέλειες

⁴⁷ Το 1378 το Συμβούλιο των Καρδινάλιων εξέλεξε νέο Πάπα, αλλά μετά από λίγους μήνες κατάλαβε ότι ήταν ακατάλληλος και γι’ αυτό εξέλεξε έναν δεύτερο, προκαλώντας “το μεγάλο σχίσμα” - δυο αντίπαλοι πάπες, που κατηγορούσαν ο ένας τον άλλον. Το σχίσμα συνεχίστηκε για σαράντα χρόνια με μια σειρά από πάπες και αντιπάπες. Η Ευρώπη διαιρέθηκε και σκανδαλίστηκε και ο παπισμός έχασε το κύρος που είχε πριν. Η Αναγέννηση, που ξεκίνησε στην Ιταλία τον δέκατο τέταρτο αιώνα, έδινε έμφαση στον τρόπο ζωής, την ομορφιά και την ικανοποίηση, αντί για τον παράδεισο ή την κόλαση και προσέκλυε την προσοχή των μορφωμένων Ευρωπαίων απομακρύνοντας τους από τις συντηρητικές θεολογίες του Μεσαίωνα.

στην κατανόηση και στις μεθόδους τους, ξεκίνησαν μια επανάσταση, η οποία άλλαξε μόνιμα την πορεία της ιστορίας.⁴⁸

2:24-29 ΚΡΑΤΗΣΤΕ ΤΟ, ΜΕΧΡΙΣ ΟΤΟΥ ΕΡΘΩ

“Λέω, μάλιστα, σε σας και προς τους υπόλοιπους που είναι στα Θυάτειρα, όσοι δεν έχουν αυτή τη διδασκαλία, και οι οποίοι δεν γνώρισαν τα βάθη του σατανά, όπως λένε: Δεν θα βάλω επάνω σας άλλο βάρος· όμως, εκείνο που έχετε, κρατήστε το μέχρις ότου έρθω” Αποκάλυψη 2:24,25.

Αυτό το εδάφιο επιβεβαιώνει την τοποθεσία των Θυάτειρων στην ιστορία. Η φράση **“τους υπόλοιπους που είναι στα Θυάτειρα”** περιέχει στο πρωτότυπο τη λέξη *λοιπός* (υπόλοιπος), την ίδια λέξη που χρησιμοποιείται στο κεφάλαιο 12 της Αποκάλυψης για την περιγραφή του πιστού “υπόλοιπου”. Σε αυτό το κεφάλαιο η ιστορία της αληθινής Εκκλησίας στη μεσαιωνική περίοδο συμβολίζεται από μια γυναίκα, που τρέπεται σε φυγή στην έρημο και καταδιώκεται από “τον δράκοντα” για “καιρόν και καιρούς και μισόν καιρόν” (στο κεφάλαιο 12 θα δούμε ότι αυτή η περίοδος συμβολίζει τα 1260 χρόνια της Παπικής εξουσίας). Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τα εξής λόγια: “Και ο δράκοντας οργίστηκε ενάντια στη γυναίκα και πήγε να κάνει πόλεμο με τους **υπόλοιπους** από το σπέρμα της, που τηρούν τις εντολές του Θεού και έχουν τη μαρτυρία του Ιησού Χριστού” (Αποκάλυψη 12:17). Η φράση “τους υπόλοιπους” αναφέρεται στην ίδια ομάδα ανθρώπων όπως συμβαίνει και με **“τους υπόλοιπους που είναι στα Θυάτειρα”**, συνδέοντας αυτά τα δύο εδάφια με τον αγώνα των πιστών του Θεού ενάντια στους διωγμούς της καταπιεστικής κρατικής εκκλησίας (“Ιεζάβελ”).

Για περισσότερα από 1000 χρόνια η αληθινή Εκκλησία μαχόταν απέναντι στη διεφθαρμένη επιρροή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Με ηρωικές θυσίες και μεγάλο κόστος η Εκκλησία απομακρύνθηκε βίαια από το παπικό σύστημα και τελικά αρνήθηκε να υποκύψει στην ειδωλολατρία της “Ιεζάβελ” παρόλο που αυτό σήμαινε ότι θα αντιμετώπιζε την οργή της. Οι ετεροδιδασκαλίες που υποστηρίζουν τη Ρωμαιοκαθολική παράδοση αποτελούν **“τα βάθη του σατανά”** και έχουν τη βάση τους στη δυσδιάκριτη αλλά και θανατηφόρα αντιχριστιανική φιλοσοφία και θεολογία (βλέπε κεφάλαιο 18). Αν και η Προτεσταντική Μεταρρύθμιση δεν ξαναβρήκε εντελώς “την πίστη, η οποία μια φορά για πάντα παραδόθηκε στους αγίους”,⁴⁹ η πρόοδος της ήταν σημαντική. Ο Ιησούς, γνωρίζοντας την αντεπίθεση του σατανά, την συμβουλεύει: **“Εκείνο που έχετε, κρατήστε το, μέχρις ότου έρθω”**. Δυστυχώς, αυτό δεν έγινε. Η εκκλησία της επόμενης περιόδου, των Σάρδεων, ζει κατ’ όνομα, αλλά είναι πνευματικά νεκρή, ακόμα και το πιστό υπόλοιπο έχει σχεδόν εκλείψει. (βλ. Αποκάλυψη 3:1,2).

“Και όποιος νικάει, και όποιος φυλάττει μέχρι τέλους τα έργα μου, θα του δώσω εξουσία επάνω στα έθνη· και θα ‘τους ποιμάνει με σιδερένια ράβδο· θα συντριφτούν, σαν τα σκεύη του κεραμέα· όπως κι εγώ πήρα από τον Πατέρα μου” (Αποκάλυψη 2:26,27). Αυτή η υπόσχεση παρουσιάζει τη δικαιοσύνη του Θεού. Για αιώνες **“τα έθνη”** εκδίωκαν εκείνους που επιθυμούσαν να μείνουν πιστοί στον Θεό. Αυτός ο διωγμός δεν θα πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη - **“μάλιστα, όλοι όσοι θέλουν να ζουν με τρόπο ευσεβή εν Χριστώ Ιησού, θα διωχθούν”** (Β' Τιμοθέο 3:12). Αλλά ο Θεός υπόσχεται ότι κάποτε αυτή η κατάσταση θα ανατραπεί. Τα ίδια τα έθνη, που καταδίκασαν τους αγίους του Θεού, θα κριθούν από εκείνους - **“Δεν ξέρετε ότι οι άγιοι θα κρίνουν τον κόσμο;”** (Α' Κορινθίους 3:2). Εκείνοι που σφαγιάστηκαν από τους ηγέτες αυτού του κόσμου θα κυβερνούν - **“Είδα τις ψυχές των αποκεφαλισμένων εξαιτίας του λόγου τού Θεού... κι ανέζησαν**

⁴⁸ Στα κεφάλαια 13 και 17 θα δούμε ότι η “Ιεζάβελ” είναι η ίδια με “το θηρίο από τη θάλασσα”, “την μεγάλη πόρνη” και “το μικρό κέρασ” στον Δανιήλ 7. Επίσης θα δούμε ότι πλέον από “το κρεβάτι” της Ιεζάβελ, η παπική εκκλησία θα λάβει “μια θανατηφόρα πληγή”. (βλ. 13:3 *Η Θανατηφόρα Πληγή*).

⁴⁹ Ιουδάς 1:3

και βασίλευσαν μαζί με τον Χριστό” (Αποκάλυψη 20:4). “Και όλοι όσοι σε καταφρόνησαν, θα προσκυνήσουν τα πέλματα των ποδιών σου” (Ησαΐας 60:14).

“Και θα του δώσω το πρωινό αστέρι. Όποιος έχει αυτό, ας ακούσει τι λέει το Πνεύμα προς τις εκκλησίες” (Αποκάλυψη 2:28,29). **“Το πρωινό αστέρι”** συμβολίζει τον Χριστό (Αποκάλυψη 22:16). Εκείνοι που στους πιο σκοτεινούς αιώνες της ιστορίας, πίστεψαν σε Εκείνον, έζησαν και πέθαναν για Εκείνον, το έκαναν πιστεύοντας στον “προφητικό λόγο... σαν σε λυχνάρι που φέγγει μέσα σε σκοτεινό τόπο, μέχρις ότου έρθει η αυγή της ημέρας και ο φωσφόρος (το πρωινό αστέρι) ανατείλει μέσα στις καρδιές σας” (Β΄ Πέτρου 1:19). Σύντομα αυτή η μέρα θα ξημερώσει και αυτοί οι άνθρωποι θα αναστηθούν και θα βρίσκονται για πάντα με τον Ιησού, **“το Πρωινό Αστέρι”**.